

СТЕНОГРАФСKE БЕЛЕШКЕ

ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА КРАЉЕВСТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

33. РЕДОВНИ САСТАНАК

ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА
КРАЉЕВСТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
ДРЖАН У БЕОГРАДУ 6. ЈУНА 1919. ГОДИНЕ.

ПРЕДСЕДАВАО:

Председник Др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ

СЕКРЕТАР:

Др. АЛЕКСАНДАР МИЈОВИЋ,

Присутни су од госпoде Министара: Министар председник, потпредседник Министарског Савета и заступник Министра за исхрану, Министар Унутрашњих Дела, Министар Финансије, Министар Трговине и Индустрије, Министар за Уставотворну Скупштину, заступник Министра Правде и Министар за Социјалну Политику.

Почетак у 9 и 30 часова пре подне.

Председник Др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Отварам, госпoдо, 33. редовни састанак. Изволите чути протокол прошлог састанка.

Секретар Др. А. МИЈОВИЋ чита протокол 32. састанка.

Председник Др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Има ли кошта да примети на овај протокол (Нема).

Прима ли Народно Представништво прочитана протокол? (Прима.) Објављујем да је примљен.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Др. А. МИЈОВИЋ саопштава молбе и жалбе: Марија Личанин Илијина и Пера Личине Стеванова из Крњеуше, котар Петровац у Босни да им се њихове пензије које пису примале две године исплате;

Ива Пенаве, удове из Витине, котар Љубушки, Херцеговина, за помоћ;

Савета Голубовић удова моли за сталну државну помоћ;

Милош Миловановић и остали из општине Голубачке, срез Јасенички, округ Смедеревски, моле да се њиховом селу помогне у храни и семену, којим

би засејали своја имања, пошто им је непријатељ све жито однео;

Катарина Г. Л. Поповић из Печењеваца, среза Лесковачког моли за помоћ;

Персида др. Казаса, удова из Ниша и остале удовице, чији су мужеви били лекари, моле за сталну помоћ.

Председник Др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Госпoдо, ове ћемо молбе упутити одбору за молбе и жалбе.

Изволите чути један законски предлог.

Секретар Др. А. МИЈОВИЋ чита: Министар за Уставотворну Скупштину и изједначење закона подноси законски предлог о закону обнародовања закона и уредаба.

Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца
Министарство Припреме за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона.

Бр. 550.

5. јуна 1919. год.
у Београду.

НАРОДНОМ ПРЕДСТАВНИШТВУ.

На основу овлашћења датог ми указом Његовог Краљевског Височанства Наследника Престола од 5. јуна тек. год. част ми је поднети Народном Представништву на решење предлог закона о обнародовању закона и уредаба са мишљењем Државног Савета од 31. маја т. г. бр. 304 и мотивима из којих ће

се видети важност и потреба овог законског предлога.

Министар Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење закона.

Др. Крамер, с. р.

У име Његовог Величанства

ПЕТРА I

по милости Божјој и вољи народној краља Срба, Хрвата и Словенаца

Ми

АЛЕКСАНДАР НАСЛЕДНИК ПРЕСТОЛА

На предлог Нашег Министра Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона а по са слушању Министарског Савета, решили смо и решавамо:

Овлашћује се Министар Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона да Народном Представништву може изнети на решавање предлог закона о обнародовању закона и уредаба.

Наш Министар Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона нека изврши овај Указ.

Бр. 566.

5. јуна 1919. године

Београд.

Александар с. р.

Министар

Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење закона.

Др. Крамер, с. р.

ЗАКОН

о

обнародовању закона и уредаба.

Члан 1.

За обавезно обнародовање закона, за објављивање одређених решења Народног Представништва, и на основу закона изданих уредаба у држави — служи Гласник закона и уредаба.

Закони, решења и уредбе, које треба да се објаве, има да се унесу у Гласник закона и уредаба, под редним бројевима који се закључују концем сваке године.

Члан 2.

Гласник закона и уредаба издаје Министар Правде као чувар Државног печата, на народном језику обају наречја, чији су текстови подједнако аутентични.

Члан 3.

Гласник закона и уредаба носи име: »Гласник закона и уредаба Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

Члан 4.

Све објаве, унешеле у Гласник закона и уредаба, обавезне су, ако није другаче наређено, за целу територију. Ако нека објава нема важности за целу државну територију, мора се у акту обнародовања нарочито назначити територија за коју важи.

Члан 5.

Закони се објављују уводом: Ми (име Краља) по вољи народној Краљ Срба, Хрвата и Словенаца, проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Народно Представништво, сазвано у сазив за (датум) на састанку држаком (датум), решило, и да смо ми потврдили и проглашујемо закон, који гласи:

Члан 6.

У Гласник закона и уредаба унешене објаве сматрају се објављеним даном издања и разашливања листа у коме се налазе.

Члан 7.

Објављени закони, решења и уредбе, ако у исти ма није другачије опредељено, ступају у важност почетком календарског дана идучег месеца одговарајућег дану издања и разашливања.

Члан 8.

Дан издања, који се мора слагати са даном разашливања, мора се изрично назначити у сваком листу.

Члан 9.

У Службеним Новинама и у званичним новинама подручних власти, мора се свако издање Гласника закона и уредаба објавити без одлагања, означајући дан издања и садржај (по насловима).

Члан 10.

Гласник закона и уредаба мора се разаслати званично и бесплатно свима јавним властима.

Члан 11.

Претплату на Гласник закона и уредаба свака пошта мора примати, а разашливање има се вршити бесплатно.

Члан 12.

Исправке објављених закона, решења и уредаба морају се објављивати у Гласнику закона и уредаба од стране оног Министра, у чију надлежност спада чињење исправки.

Члан 13.

Овај закон ступа у важност дана обнародовања по пропису овог закона.

Члан 14.

Извршење овог закона спада у надлежност Министра Правде.

МОТИВАЦИЈА

закона о обнародовању закона и уредаба.

Питање публикације закона у модерној правној држави је од велике важности. Модерна држава може од свога становишта тек онда захтевати да се покорава законима и уредбама, да их сматра за обавезне, ако је све учињено да је свакоме, кога се тичу закони и уредбе, дата могућност да се са њима упозна.

Због фактичких околности не може се постићи оно идеално стање да се сваки у року од обнародовања до почетка обавезности такође упозна и примерно разуме све прописе. Али дужност модерне правне државе мора бити, да се према садашњим околностима, у колико је могуће, све учини да се приближи том идеалном стању. Томе циљу служи садашњи закон. Потреба за оваквим законом је очевидна, јер досадашњи начин обнародовања у бившој Краљевини не задовољава потребу бити одговара опсегу нове државе, — садашњем опсегу и важности самих објављивања, а на осталој територији раније постојећа обнародована средства делом су отпала а делом новозамењена обнародовна средства су ограничена само на ту територију. Државно јединство захтева и јединствен начин обнародовања државних закона. Прописи који се налазе у предложеном закону одговарају битно уредбама по овом питању у другим модерним државама и већином су такви да их не треба нарочито образложавати.

Ад. чл. 1. У првом реду унеће се у Гласник закона и уредаба сви уставним путем донесени закони и на основу закона издане уредбе, само такви, разуме се, који су од општега значаја и опште обавезности. Пошто све одлуке Народног Представништва немају законског значаја у техничком смислу, а ипак потреба је да се такве одлуке од нарочито општега значаја »узаконе« т. ј. објаве, у оном озбиљном облику

који је за публикацију закона прописан, као на пр. важне изјаве, редунцијације, резолуције, потврдне изјаве и т. д. то се је због те потребе послужило изразом у тексту члана 1. »за објављивање одређених решења Народног Представништва«. С обзиром на пропис члана 2. да Министар Правде издаје државне законе, нема бојазни, да ће се издавати под насловом цитираног текста и такве објаве, које по садржају не спадају у Гласник закона и уредаба и не може се сматрати за потребно узаконење посебних преписа, који би се односили на то да буду објављени закони збиља истоветни закључцима донесеним од законодавне власти.

Уставна је потреба Краљеве санкције довољна гаранција, да ће се обнародовати закони у оном облику и тексту у коме их је Народно Представништво решило.

Ад. чл. 2. Издавање Гласника закона и уредаба поверено је Министру Правде као чувару Државног Печата. Из једнакости обају наречја народа следује да текстови обају наречја уживају подједнаку аутентичност.

Ад. чл. 5. У смислу устава доносе законе Народно Представништво и Краљ заједно, а Краљ је шеф извршне власти, према томе текст промугационе клаузуле одговара томе правном стању.

Ад. чл. 7. Садржај тога прописа је тако звана *vacatio legis*, интервал времена који је по природи закона потребан да становништво упозна законске прописе, пре постанка његове обавезности и пре него што ступи *praesumptio* да је закон свакоме познат и да се нитко не може изговарати незнањем закона.

Обично је овај интервал био 45 а у неким државама и 30 дана. С обзиром на саобраћајна садашња средства могао се је усвојити краћи термин — месец дана. Сви месеци немају један број дана а по чл. 8. свако из дање има се датирати; потреба лакше практичне употребе диктовала је пропис, да ступа закон у важност даном идућег месеца који одговара по календару дану издања.

Ад. чл. 9.—11. Ови чланови садрже прописе на који се начин може допринети што је могуће већем растурању државних закона и упознавању обнародованих закона и уредаба. У Швајцарској за публикацију општег држављанског законика усвојено је начело, да се закон мора послати сваком пунолетном држављанину.

Збиља то је најмодерније начело, али с обзиром на данашње културно стање, кад се већ штампа брине у великој мери да се народ упозна са законима, има се сматрати за довољно, ако се закон званично и бесплатно шаље само свима јавним властима; да се овај код свих првостепених државних

власти свакоме на угледу, и да се прибављање закона свакоме колико год је могућно олакша.

Ад чл. 12. Пропис овог члана је потребан јер до сада је било у теорији и у пракси спорно на који се начин има поступати, ако се у тексту обнародованих закона и т. д. појаве штампанске погрешке или друге омашке, и ко је за њихову поправку надлежан.

Краљевство Бр. 304.
Срба, Хрвата и Словенаца 30. маја 1919. године
Државни Савет у Београду.

Господише Министре,

Државни Савет проучио је предлог закона о обнародовању закона и уредаба, који сте му писмом Вашим од 24. маја ове год. под бр. 511. на мишљење доставили и на основу чл. 144. Устава част ми је вратити Вам са овим мишљењем:

Поднетим предлогом тежи се, да се подмири једна потреба у законодавству наше уједињене Краљевине. Јер док у старим границама Краљевине Србије постојећи о томе законски прописи у §. 3. грађ. законика у указу од 23. новембра 1850 год. с бр. 1548. према модерном правном схватању, да сваком држављанину треба дати могућност, да се упозна са новим законом, пре него што се исти на њега може применити, не задовољава у довољној мери ту потребу, дотле у новим крајевима Краљевине, самим тим што су отпале од бивше Аустро-Угарске Монархије, отпао је и досадањи начин обнародовања закона и уредаба.

С тога Државни Савет налази да је пројекат уместан, да је израђен по угледу на модерне законе — белгијске и француске.

Прелазећи на оцену појединих чланова пројекта, Државни Савет налази: да би код чл. 5. увод, којим се почињу закони, требао да гласи по досадањој формули, са изменом »Краљ Срба, Хрвата и Словенаца проглашујемо« и т. д.

У чл. 7. речи »Ступању у важност« треба заменити речима »Добијају обавезну силу«.

Код чл. 12. Савет налази, да би последњој реченици: »У чију надлежност спада чињење исправки« требало дати овакву редакцију: »на чији је предлог закон донет«.

Са овим напоменама, Савет налази, да би поднети пројект ваљало усвојити у опште и у појединости.

Заступник
Председника Државног Савета,
Члан,

Жив. Живановић, с. р.

Председник ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ:
Изволите чути, господо, како су се секције конституисале и како су одбори изабрани.

Секретар др. А. МИЈОВИЋ саопштава да су се секције конституисале овако.

Конституисање секција.

- I. Секција. Председник: Настас Петровић,
Секретар: др. Милан Свињарев.
- II. Секција. Председник: Милош Кулмер,
Секретар: др. Стјепан Кукрић.
- III. Секција. Председник: Тодор Станковић,
Секретар: Др. Ловро Погачник.
- IV. Секција. Председник: Живојин Тајсић,
Секретар: Антон Сушник.
- V. Секција. Председник: Божидар Поповић,
Секретар: Дон Станко Банић.
- VI. Секција. Председник: Др. Анте Павелић,
Др. Аца Богдановић.
- VII. Секција. Председник: Ђока Несторовић,
Секретар: Тришко Жугић.

Чланови одбора по законском предлогу о народним школама.

- I. Секција Станко Павичић.
- II. „ Мита Ђорђевић.
- III. „ Иван Весенак.
- IV. „ Петар Вуксановић.
- V. „ Др. Алекса Станишић.
- VI. „ Андрија Протић.
- VII. „ Светозар Ђорђевић.

Чланови одбора по законском предлогу о универзитету.

- I. Секција. Др. Ладислав Полић.
- II. „ Др. Ђуро Шурмин.
- III. „ Боривоје Ј. Поповић.
- IV. „ Антон Сушник.
- V. „ Др. Сава Јљубибратић.
- VI. „ Др. Халид бег Храсница.
- VII. „ Др. Владимир Ђоровић.

Чланови одбора по законском предлогу о мораторијуму.

- I. Секција. Милоје Ж. Јовановић.
- II. „ Милутин Станојевић.
- III. „ Др. Жарко Миладиновић.
- IV. „ Стојан Рибарац.
- V. „ Др. Воја Маринковић.

- VI. .. Војислав Шола
VII. .. Тока Несторовић.

Чланови одбора по законском предлогу о пороти.

- I. Секција. Др. Матко Лагиња.
II. .. Др. Иван Пошчић.
III. .. Драг. Пећић.
IV. .. Др. Данило Димовић.
V. .. Др. Живко Њежић.
VI. .. Др. Хенрик Кризман.
VII. .. Др. Александер Мијовић.

Чланови одбора по законском предлогу о грађанско-судском поступку.

- I. Секција. Др. Мехмед Спахо.
II. .. Др. Стеван Симеонович-Чокић.
III. .. Драгица Васић.
IV. .. Михајло Р. Радивојевић.
V. .. Др. Божо Вукотић.
VI. .. Др. Живко Петричић.
VII. .. Др. Александер Мијовић.

Чланови одбора по законском предлогу о адвокатури и јавном билежничтву.

- I. Секција. Др. Вјекослав Куковец.
II. .. Живојин Златаровић.
III. .. Др. Жарко Миладиновић.
IV. .. Др. Мита Мушички.
V. .. Др. Лавослав Ханжек.
VI. .. Др. Аца Богдановић.
VII. .. Трипко Жугић.

Чланови одбора по законском предлогу о забрани крјомчарењу животних намирница.

- I. Секција. Илија П. Михајловић.
II. .. Др. Јанко Шимрак.
III. .. Др. Ловро Погачник.
IV. .. Франц Смодеј.
V. .. Др. Стјепан Војнић-Тунђић.
VI. .. Др. Павел Пестотник.
VII. .. Владимир Савић.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Господо, сад је на реду једно питање које има да упути г. посланик Аца Богдановић на г. Министра за исхрану, али, пошто нема питања, то се ово питање скида с дневног реда.

Сад прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је друго читање законског предлога о буџетским дванаестинама за месец Јуни, Јули и Август 1919. год.

Како господина известиоца не видим, ја би молио господина Закнића да он замени г. известиоца и заузме известиочево место.

Заменик известиоца **ДИМИТРИЈЕ ЗАКИЋ** чита предлог закона о буџетским дванаестинама за месеце јуни, јули и август 1919. год.

Чл. 1.

Одобравају се министрима три дванаестине кредита означених у чл. 1. предлога закона о буџету, расхода и прихода за 1919—20. год., тј. укупно за месеце јуни, јули и август 1919 год. динара 323.296.608.87 и круна 265.037.694.75.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Прима ли Народно Представништво овако прочитани чл. 1. предлога о дванаестинама? (Прима) Објављујем да је чл. 1. примљен. Изволите чути даље.

Заменик известиоца **ДИМИТРИЈЕ ЗАКИЋ** чита:

Чл. 2.

Чланови 3, 4, 5, 11, 13, 18, 20, став. II, члана 22, чланови 24, 71, 100 предлога закона о буџету, расхода и прихода за 1919—20. годину ступају на снагу и важеће чим се овај закон о дванаестинама усвоји и обнародује.

(Др. **МАТКО ЛАГИЊА**: Молим за реч ради изјаве гледе гласања о буџетским дванаестинама.)

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Ви ћете добити реч, кад пређемо на гласање.

Прима ли Народно Представништво, прочитани члан 2. ? — (Прима.) Објављујем да је члан 2. примљен. Изволите чути чл. 3.

Заменик известиоца **ДИМИТРИЈЕ ЗАКИЋ** чита:

Чл. 3.

Министар финансија је овлаштен да наређује и врши наплату пореза и свих других државних прихода саобразно законима и уредбама које постоје.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Реч има господин посланик Кристан.

Poslanec Anton Krstan: Gopodje poslanci! Jaz mislim, da je malo opreznosti glede člana 3., ker ne velja, da bi se finančnemu ministru dovolilo brez izjeme to, kar zahteva, in sicer „na platu poreza i svih drugih državnih prihoda sa obrazno zakonima i uredbama, koje postoje.“ Gre se kar za to, da bi narodno predstavništvo potrdilo naredbe ministarskega savjeta, glavno

one glede uvedbe carine na celo državu Srbov, Hrvatov in Slovencev in glede uvedbe monopol-ske takse za celo državu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Včeraj smo o tem gospoda finančnega ministra interpelirali. Odgovor ni bil zadovoljiv. Danes moramo zato iti dalje.

Jaz bi tukaj predlagal neko spremembo in dopolnilo in sicer naj bi se glasilo v tem odstavku besedilo daje: „do 30. junija, do tega dne, da bo rešen moj predlog glede ureditve carine za celo državu.“

Mislim, da je to potrebno radi tega, ker je treba vprašanje carine in monopola, o kojem je sklepal samo ministrski svet, predložiti narodnemu predstavstvu. To ne gre, da b' mi danes to kar enostavno sprejeli in pooblastili s tem finančnega ministra, da še nadalje tako dela in dali s tem sankcijo onemu, kar absolutno ne gre.

Gospodje, naj mi bo dovoljena še ena opazka. Zaadnjič se je gosp. ministrski predsednik Protić zelo začudil, ker sem v indemnitetni razpravi govoril eno uro in navedel tehtne razloge, ki govore proti tej finančni predlogi. Rekel je, da sem govoril kar dve uri in je hotel iz mene napraviti nekega obstrukcionista. Glede tega bi gospodu ministrskemu predsedniku Protiću pripomnil, da imamo vestnega predsednika, ki je jako dobro pazil na to, da nisem govoril več kot eno uro, kakor določa poslovnik. Čudno se mi torej zd, kakor je gospod ministrski prišel do tega, da sem govoril dve uri in da je hotel iz mene napraviti obstrukcionista.

Še bolj se pa čudim temu, da je v svojem odgovoru predstavljal mene kot t' stega, ki ne pozna manir in ne pozna parlamentarnih obiajev. Jaz bi mu lahko rekel, da je bil njegov odgovor tak, da mu ne dela časti. Tako se ne odgovarja narodnemu poslancu! Če jaz govorim, me ne sme napadati, češ da nisem za svoje tvrditve navedel nobenih razlogov. Moji razlogi so bili tako jasni, kakor je bil jaseen moj glas, nad katerim se je gospod Protić izpodtaknil. Proti takemu odgovarjanju gospoda ministrskega predsednika se mora na vsak način ograničiti.

Gospod ministrski predsednik je dalje tudi rekel, da jaz lahko tako govorim, ker nisem vojske prav nič občutil. Nevem, kako si on to misli? Naj ne pozabi, da sem bil avstrijski državljani! Ali naj sem hotel vzeti puško in iti nad Srbe?

To konštatiram radi tega, da bo gosp. ministrski predsednik vedel, da se proti meni ne sme tako postopati, kot si je on zamislil. Obenem sem pa tudi smatral za potrebno, da to utemeljim, da se ne bo mislilo, da sem stavil svoj predlog zaradi tega, da obstruiram.

Prosim gospode poslance, da me podpro in da ta dodatek pri točki 3. sprejmejo, ker menim da je potreben in umesten.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија др. МОМЧИЛО НИНЧИЋ: Господин посланик Кристан тражи да министар финансија у току месеца јуна поднесе предлог, у коме ће се питање о царинској тарифи решити. Ја сам противан томе предлогу г. посланика из престога разлога, што такав предлог већ постоји пред Народним Представништвом.

Члан 95. финансијског закона који је поднет Народном Представништву на решење, гласи у првом ставу овако: »На целу област краљевства разпростире се у погледу организације царинских власти и царинске службе и у погледу царинског поступања. царински закон, а у погледу наплате царина општа царинска тарифа пређашње Краљевине Србије, као и трговински уговори које је она закључила са другим државама, у колико су ови још у важности.«

Господо, кад овај предлог закона дође пред Народну Скупштину, то ће бити оно, што господин Кристан тражи. Да ја пак подносим још један исти такав предлог, који он тражи, то нема по мом мишљењу, никаквога разлога.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Председник Министарства.

Председник министарства СТОЈАН М. ПРОТИЋ: Молим Вас, господо посланици, да изволите чути неколико речи, као одговор на ово што је г. предговорник рекао а тиче се мене. Ја могу само да изразим чуђење, зашто се господин посланик Кристан враћа на оно што је било пре две седмице. Ако је он имао штогод да примети на оно, што сам ја рекао, и ако му се то није свидело, он је имао права да мени онда одговори; а држим да није ни најмање парламентарно, да сад уносимо у ову седницу овакве ствари, које су биле пре две седмице.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Поцлану 82. пословника, Ви г. Кристане, треба да поднесете писмен предлог и да вас потпомогне 10 посланика.

(АНТОН КРИСТАН: Молим 10 посланика да ме потпомогну). (Потпомажу га.)

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Предлог г. Кристана гласи: »Одредба чл. 3. важиће до 30. јуна о. г., а до тога дана има да буде предложено и решено питање о царини за целу државу Срба, Хрвата и Словенаца, а тако исто до тога дана треба да буде решено и питање о монополским таксама.«

То би био додатак чл. 3. Господо, гласаће се по предлогу г. Кристана устајањем и седењем. Ко је за предлог г. Кристана, нека седи, а ко је против, нека устане. (Већина устаје.)

(АНТОН КРИСТАН: Молим нека се преброји, колико је посланика устало, а колико седи.)

Председник др. Драг. М. Павловић: Већина је гласала против, и према томе тај је предлог одбачен. (Чује се: Нема довољно посланика.)

Ми ћемо сад после специјалног претреса гласати за цео предлог о дванаестинама, и онда ће се видети, има ли довољан број посланика за гласање.

Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија др. МОМЧИЛО НИНЧИЋ: Господо, имао бих да предложим Народно Представништву један нов члан 4. — Немогуће је према садашњим приликама да Министарство Војно за ова два-три месеца, док је војска у покрету, док њено стање није потпуно стабилизирано, да троши тачно овако, како је овим дванаестинама предвиђено, да своје издатке врши тачно по прописима и позицијама, како је то овим законским предлогом предвиђено. Због тога је г. Министар Војни тражио, а ја се са тим слажем, да се дода један нов члан, по коме ће се Министру Војном дати допуштење, да може трошити ону суму колико изнесе дванаестине за Министарство Војно за три месеца, али да распоред може вршити онако, како је то у једном рангијем члану једног закона о војним кредитима у Србији предвиђено, т. ј. да се распоред врши по извесним важнијим групама, али да за ово привремено нередовно стање не мора тражити по прописима и позицијама, како је овде предвиђено. Апсолутно је немогуће да друкчије буде и стога сам ја овај предлог г. министра Војног примио и молим Народно Представништво да га прими. Тај члан гласи овако:

»Министарство Војно и Морнарице повлачиће новац за издржавање целокупне војске као и морнарице, жандармерије и граничне трупе и стоке, у границама 3/12 предложених буџетских кредита на Министарство Војно и Морнарице, све до дана свршене опште демобилизације, из Главне Државне Благајнице и књижити по пропису чл. 12. закона о ванредним кредитима за 1914. годину.«

Дакле сума остаје иста само дајемо мало више слободе г. Министру Војном у погледу распореда кредита.

Председник др. Драг. М. Павловић: Прима ли г. извештач овај предлог г. Министра Финансија?

Извештач ДИМИТРИЈЕ ЗАКИЋ: Примам.

Председник др. Драг. М. Павловић: Прима ли Народно Представништво овако предложен члан? (Прима.) Објављујем да је примљен.

Изволите чути даље.

Извештач ДИМИТРИЈЕ ЗАКИЋ: Члан 4. постаје члан 5. и гласи:

(Види предлог закона о дванаестинама у прошлом састанку.)

Председник др. Драг. М. Павловић: Прима ли Народно Представништво члан 5.? (Прима.) Објављујем да је примљен. Тиме је, господо, овај законски предлог и на другом читању примљен т. ј. примљен у појединостима. Сад ћемо приступити дефинитивној одлуци. Приступамо поименичном гласању. Пре гласања има реч г. др. Матко Лагиња, да да изјаву у име своје групе.

Посланик др. МАТКО ЛАГИЊА: Поштовано Народно Представништво, ја сам држао да у погледу гласовања прорачуна или индемнитета, о чему се овде ради, постоји пракса каква је у обичају у другим парламентима. Ја сам по налогу Народног Клуба коме имам част председавати, имао да дам једну изјаву, која се тиче само дјелимичног гласовања овога предлога. Та изјава имала је гласити овако и ја ју морам накнадно прочитати, са допуштењем господина Председника.

Прије него ли се пређе на подробно гласање законске основе о буџетним дванаестинама за мјесеце јуни, јули и август ове године, част ми је по примљеној дужности у име Народног Клуба дати слиједећу изјаву:

Ми смо у начелној расправи овог закона, како знате, господо посланици, гласали за прихват индемнитета у начелу изјавивши по нашим тада говорницима, г. Лорковићу и Першићу, да то чинимо с обзиром на тешки вањски положај ради солидарности свих нас, кад стојимо према вани на бранику наших државних граница. Али рекли смо уједно, да оним гласањем не дајемо ни трунка повјерења данашњој влади.

Сагласно с тиме Народно ће Клуб и данас гласовати за члан 1. и 3. предлога, као начелну одредбу, да се влади даде дозвола трошења до односне укупне своте динара и круна, те овласт да до ње побире порезе и друге државне приходе сагласно са законима, који у том погледу постоје.

Насупрот члан 2. законске основе садржаје у себи прихват за добу од овога и ближња два мјесеца прорачуна таковог, каквога Народно Клуб према свому становишту никако неможе да одобри, а то с разлога, које је навео већ приликом опће расправе наш друг Першић.

Хрватски крајеви наше државе нису узети у дужан обзир, паче повређени су равно у двојем чув-

ству и у моралним и материјалним интересима. То је влада и у раздобљу од последњих пет дана могла бар дјеломице да поправи. Морамо пожалити да нити тога није учинила. Ради тога Народни ће Клуб гласовати проти чланку 2. предложене законске основе.

Пошто је г. председник кумулативно код свакога чланка питао, прима ли се или не прима, ја молим г. председника и високи заступнички дом да ову нашу изјаву прими тако како је изречена, у погледу гласовања чланка 1. и 3. и чланка 2.

Председник **ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Ја сам разумео г. Лагињу, да ће дати изјаву о целокупном законском пројекту, и за то сам му дао реч на крају, пре но што бисмо приступили гласању о целокупном законском предлогу. Да сам знао, да је реч о члану 2. овог законског предлога, ја бих дао реч г. Лагињи онда, кад је тај члан био на претресу. Изјава г. Лагиње биће уписана код члана 2.

Сад ћемо приступити поименичном гласању о целокупном законском предлогу.

Секретар **ДР. АЛЕКСАНДЕР МИЈОВИЋ** прозива господу посланике да гласају.

1. Адолф Рибникар — није овде.
2. Др. Алберт Крамер — за.
3. Аца Богдановић — није овде.
4. Алекса Жујовић — није овде.
5. Др. Александар Мијовић — за.
6. Др. Александар Павичевић — није овде.
7. Др. Александар Рокнић — за.
8. Др. Алекса Станишић — за.
9. Андрија М. Протић — за.
10. Андрија Радовић — није овде.
11. Андрија М. Станић — није овде.
12. Андрија Цветковић — није овде.
13. Анђелко Нешић — за.
14. Анте Ђукић — за.
15. Др. Анте Јагић — против.
16. Др. Анте Павелић — није овде.
17. Др. Анте Тресић-Павичић — није овде.
18. Др. Анте Трумбић — није овде.
19. Др. Антун Корошец — за.
20. Антун Кристан — против.
21. Антун Сушник — за.
22. Антоније Тодоровић — није овде.
23. Атанасије Шарковић — за.
24. Антун пл. Михаловић — за.
25. Ахмед Салибеговић — за.
26. Блашко Рајић — за.
27. Др. Богдан Медаковић — није овде.
28. Богдан Михајловић — није овде.
29. Божидар Поповић — за.
30. Др. Божо Вукотић — није овде.

31. Боривој Ј. Поповић — за.
32. Валеријан Прибићевић — није овде.
33. Васа Богојевић — за.
34. Васа Кнежевић — против.
35. Васа Муачевић — за.
36. Др. Велизар Јанковић — није овде.
37. Др. Велимир Дежелић — није овде.
38. Велисав М. Вуловић — није овде.
39. Велисав Михајловић — није овде.
40. Веља Вукићевић — није овде.
41. Већеслав Вилдер — није овде.
42. Вилим Букшег — није овде.
43. Витомир Кораћ — није овде.
44. Вјекослав Јелавић — није овде.
45. Др. Вјекослав Куковец — није овде.
46. Вјекослав Шпинчић — није овде.
47. Влада Савић — за.
48. Др. Владимир Чалдаревић — није овде.
49. Др. Владимир Ђоровић — за.
50. Др. Војислав Бесаровић — није овде.
51. Др. Војислав С. Вељковић — за.
52. Др. Војислав Маринковић — за.
53. Војислав Шола — није овде.
54. Др. Гавра Манојловић — није овде.
55. Глигорије Дракаловић — за.
57. Глигорије Јефтановић — није овде.
58. Грга Тушкан — није овде.
59. Др. Гргур Б. Ангјелиновић — за.
60. Данило Димовић — за.
61. Фра Дидак Бунтић — није овде.
62. Димитрије Закић — за.
63. Димитрије Манић — није овде.
64. Димитрије Попадић — за.
65. Др. Динко Пуп — није овде.
66. Драгић Муџић — за.
67. Драгиша Лапчевић — није овде.
68. Драгољуб М. Божиновић — за.
69. Драгољуб М. Јоксимовић — није овде.
70. Др. Драгољуб Павловић — за.
71. Драгутин К. Васић — није овде.
72. Др. Драгутин Лончар — није овде.
73. Драгутин Печић — за.
74. Душан Васиљевић — није овде.
75. Душан Кеџмановић — за.
76. Др. Душан Пелеш — за.
77. Др. Душан Поповић — за.
78. Душан Тушановић — није овде.
79. Ђока Ж. Брачинац — за.
80. Ђорђе Златковић — није овде.
81. Ђорђе Несторовић — није овде.
82. Ђорђе Пејановић — за.
83. Др. Ђуро Шурмин — за.
84. Ђуро Цамоња — за.
85. Др. Едмунд Лукинић — није овде.

86. Др. Ејуб Муџезиновић — за.
87. Др. Жарко Миладиновић — за.
88. Живан Витолић — за.
89. Др. Живко Бертић — није овде.
90. Др. Живко Њежић — није овде.
91. Др. Живко Петричић — није овде.
92. Др. Живко Продановић — за.
93. Живојин А. Златановић — за.
94. Живојин Златић — није овде.
95. Живојин Рафајловић — за.
96. Живојин С. Тајсић — за.
97. Живојин Шобић — није овде.
98. Др. Здравко Ковачевић — за.
99. Ибрахим Шарић — није овде.
100. Иван Весењак — за.
101. Иван Кејжар — није овде.
102. Иван Ковачевић — није овде.
103. Др. Иво Крнић — није овде.
104. Др. Иван Лорковић — није овде.
105. Др. Иван Марија Чок — није овде.
106. Иван Мештровић — није овде.
107. Др. Иван Н. Новак — није овде.
108. Др. Иван Палечек — није овде.
109. Иван Першић — против.
110. Др. Иван Пошчић — за.
111. Др. Иван Рибар — за.
112. Др. Иван Рихард Краус — није овде.
113. Др. Иван Швепл — није овде.
114. Иво Грисогоно — није овде.
115. Иво Евтовић — није овде.
116. Игор Штефанић — није овде.
117. Илија Илић — није овде.
118. Илија Јумовић — за.
119. Илија П. Михајловић — за.
120. Јанез Бродар — за.
121. Јанез Штрцић — није овде.
122. Др. Јанко Шимрак — за.
123. Јаша М. Продановић — није овде.
124. Јово Бањанин — није овде.
125. Јован Шмитран — није овде.
126. Др. Јован Манојловић — није овде.
127. Др. Јозо Сунарић — није овде.
128. Јордан Бабановић — за.
129. Јосип Гостинчар — за.
130. Др. Јосип Ловренчић — за.
131. Јосип Копач — није овде.
132. Јосип Петејан — није овде.
133. Јосип Смодлака — није овде.
134. Јосип Фоп — за.
135. Јосип Хохњец — није овде.
136. Јосиф Бојиновић — није овде.
137. Јосиф Рајачић — за.
138. Јоца М. Јовановић — за.
139. Јоца М. Селић — није овде.
140. Дон Јурај Бианкини — за.
141. Керубин Шегвић — против.
142. Коста Божић — није овде.
143. Коста Кујунџић — за.
144. Коста Стојановић — није овде.
145. Коста Л. Тимотијевић — за.
146. Крста Ђорђевић — за.
147. Крста Д. Марковић — за.
148. Др. Лавослав Ханжек — против.
149. Др. Ладислав Полић — против.
150. Лазар Дамјановић — за.
151. Лаза С. Поповић — за.
152. Др. Ловро Погачник — за.
153. Др. Лука Чабрајић — није овде.
154. Љуба Бабић-Балски — није овде.
155. Фра Љубомир Галић — није овде.
156. Др. Максо Рошић — није овде.
157. Максим Ђурковић — за.
158. Маринко Станојевић — није овде.
159. Марко Даковић — за.
160. Марко Матановић — за.
161. Марко М. Трифковић — није овде.
162. Др. Мартин Мартић — за.
163. Др. Мате Дринковић — није овде.
164. Др. Мајко Лагиња — против.
165. Др. Мелко Чингрија — није овде.
166. Мелхиор Чобал — против.
167. Др. Мехмед Зечевић — није овде.
168. Др. Мехмед Спахо — за.
169. Др. Миладин Свињарев — за.
170. Миладин Стефановић — за.
171. Др. Милан Јојкић — за.
172. Милан Капетановић — за.
173. Милан Марјановић — није овде.
174. Др. Милан Марковић — за.
175. Милан Недељковић — за.
176. Милан Протић — за.
177. Милан Ројц — није овде.
178. Др. Милан Секулић — није овде.
179. Милан Топаловић — за.
180. Др. Миленко Марковић — није овде.
181. Мијо Етингер — није овде.
182. Миливој Башић — за.
183. Милоје Ж. Јовановић — за.
184. Милован Лазаревић — није овде.
185. Милорад Драшковић — није овде.
186. Милорад Н. Павловић — није овде.
187. Милош Трифуновић — за.
188. Милутин Б. Драговић — за.
189. Милутин Мажуранић — није овде.
190. Милутин Станојевић — за.
191. Гроф Мирослав Кулмер — за.
192. Мита Ђорђевић — за.
193. Мита Клицин — није овде.

194. Др. Мита Мушицки — за.
195. Др. Мита Топаловачки — није овде.
196. Михајло Благојевић — није овде.
197. Михајло Ивановић — није овде.
198. Михајло В. Илић — није овде.
199. Михајло М. Илић — за.
200. Михајло Јовановић — није овде.
201. Михајло Р. Радивојевић — за.
202. Михајло Шкорић — није овде.
203. Др. Михајло Шушталовић — за.
204. Мишо Кутузовић — за.
205. Младен Поповић — за.
206. Др. Момчило Нинчић — за.
207. Настас Петровић — за.
208. Никодије С. Милетић — није овде.
209. Др. Никола Винтерхалтер — није овде.
210. Никола Минић — за.
211. Никола К. Пашић — није овде.
212. Др. Никола Суботић — није овде.
213. Др. Отокар Рибар — није овде.
214. Др. Павел Пететотник — није овде.
215. Паја Драгић — није овде.
216. Пера Јовановић — није овде.
217. Пера Милорадовић — за.
218. Перослав Паскијевић — није овде.
219. Петар Вукасовић — за.
220. Радован Бошковић — за.
221. Др. Радован Марковић — против.
222. Др. Радоје Јовановић — за.
223. Радослав Агатовић — није овде.
224. Ранко Обрадовић — за.
225. Риста Трајковић — за.
226. Сава А. Бајлић — за.
227. Сава Вукојичић — за.
228. Др. Саво Љубибратић — за.
229. Али-бег Расовац — за.
230. Др. Светислав Поповић — није овде.
231. Светозар К. Ђорђевић — није овде.
232. Светозар Прибићевић — за.
233. Др. Светозар Ритиг — против.
234. Светозар Харић — за.
235. Серафим Крстић — за.
236. Серафим Поповић — за.
237. Сима Браковић — није овде.
238. Сима Перић — није овде.
239. Др. Славко Милетић — за.
240. Славко Хенч — није овде.
241. Спасоје Пилепић — за.
242. Сретен В. Којић — није овде.
243. Др. Срђан Будисављевић — није овде.
244. Дон Станко Башић — за.
245. Станко Павичић — за.
246. Др. Станоје Вукчевић — није овде.
247. Др. Стеван Симеоповић-Чокић — није овде.

248. Др. Стипан Војнић-Тунић — није овде.
249. Др. Стјепан Кукрић — за.
250. Др. Стјепан Сркуљ — није овде.
251. Стојан Костић — за.
252. Стојан М. Протић — за.
253. Стојан Д. Рибарац — за.
254. Суљата Сали-Хагић — није овде.
255. Темко Поповић — за.
256. Тихомир Д. Драшковић — није овде.
257. Тихомир Константиновић — за.
258. Тодор Божовић — за.
259. Тодор Станковић — није овде.
260. Томо Поповић — за.
261. Трифко Жутић — за.
262. Др. Тугомир Алауповић — за.
263. Др. Урош Круљ — за.
264. Урош Јомовић — за.
265. Фран Воглар — није овде.
266. Фран Графенауер — за.
267. Фран Пишек — за.
268. Др. Фран Шаубах — за.
269. Др. Фрањо Јанковић — за.
270. Др. Фрањо Новак — није овде.
271. Др. Фрањо Пољак — није овде.
272. Фрањо Смодеј — за.
273. Др. Халил-бег Храоница — није овде.
274. Хамид Хаџи Сврзо — за.
275. Др. Хенрик Кризман — за.
276. Хуснија Ђумрукџић — за.
277. Цезар Акачић — није овде.
278. Чедо Гагић — није овде.
279. Чедо А. Костић — није овде.
280. Шефкија Глухић — није овде.
281. Шериф Бајрам — за.
282. Шукрија Куртовић — није овде.
283. Урош Бркић — за.

(ПОСЛЕ ГЛАСАЊА.)

Председник ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Молим вас, господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је свега 147 посланика и то за 136, а против 11. Према томе објављујем, господо, да је овај законски предлог дефинитивно примљен и у другом читању. Ми смо га дакле свршили.

(МИЛУТИН ДРАГОВИЋ: Молим вас, господине председниче, да тражим реч да говорим о пословнику.)

Председник ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Милутин Драговић.

М. ДРАГОВИЋ: Господине председниче, ви сте изабрани једногласно за председника Народног Представништва. Тим самим једногласним избором ми смо народни посланици примили на себе обавезу

да следујемо вашем позиву. Неколико пута у раду у нашем Народном Представништву десило се, да се врло мали број народних посланика види у седници Народне Скупштине и чак дешавало се да нема кворума за решавање, па се то десило и данас. То рђаво, господине председниче, утиче на цело наше друштво свију класа у нашем новом краљевству, а нарочито на наше бираче, који су оставили већ 7 година своје породице и домове и са пушком у руци чувају наше тековине и следују позиву отаџбине, и ако су многи од њих оставили своје породице без крова под ведрим небом, ипак врше обавезе према држави. Ја питам господина председника, је ли вољан применити сва средства, која му закон о пословном реду даје и је ли вољан опоменути народне посланике, да врше своју дужност у овим судбоносним данима по нашу државу, те да сваки буде на своме месту, а онај од народних посланика који мисли да му је пречи приватни посао, него државни и народни интерес, нека да оставку и иде кући, а на његово место ће доћи онај који хоће да испуњава своје обавезе. (Пљескање).

Председник *ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ*: Имам да одговорим г. посланику ово: Ја ћу учинити апел на господу посланике да редовно посећују седнице Народне Скупштине, да се редовно одазивају својој дужности. Ако не успе тај апел, ја ћу бити принуђен да се користим правом које ми даје пословник, ма да ће ми бити жао да се користим тим правом, али ћу морати.

Господо, молим вас сад прелазимо на другу тачку дневног реда. Друга тачка дневног реда јесте претрес предлога др. Матка Лагиње и другова о објављивању дозвола за увоз и извоз. Господо, овај предлог потекао је од г. Лагиње и другова да се реши не као обични законски предлози, него да се реши путем скупштинске резолуције. По чл. 82. пословника резолуције се могу доносити онако исто као законски предлози т. ј. морају бити упућени одбору, или у случајевима ако председништво скупштинско или влада пристаје, онда могу не ићи пред одбор, могу се изнети директно пред Народну Скупштину. Пошто је влада изјавила, да пристаје на то, то сам онда по споразуму са владом и по пристанку владином овај предлог господина Лагиње, да поводом њега донесе скупштина резолуцију, и ставио на дневни ред. То би била друга тачка дневног реда. Господин секретар ће изволети прочитати овај предлог.

Секретар *ДР. АЛЕКСАНДЕР МИЈОВИЋ* чита предлог господина Лагиње и другова за резолуцију у погледу објављивања дозвола за увоз и извоз робе.

ДР. МАТКО ЛАГИЊА: Господо посланици, предлог нас неколицине и образложење његово нетом је прочитано у овом поштованом Дому, зато не бих ни ја хтио да вам дам на знање посебице предлог, нити да вам говорим подуже о образложењу његовом. Мени је драго констатовати, да је Краљевска Влада на уста господина министра изјавила да признаје хитност овог предлога, јер јој је стало, да се ништа не скрива, него да се на јавност упути, а то је чињеница угодна за нас, и доказ само можда — ако дозволите тако без самохвалисања рећи — опортуности овог предлога и то оставимо, господо, сва друга особена питања на страну, оставимо на страну честе и пречесте тужбе, што се и у јавности и у новинарству појављују сваког дана од дана до дана, да у погледу извозница и разних исказница или је владао, или влада још, како се каже, коруптивни систем; абстрахирајући од тога ја ћу бити слободан, да вам кажем неколико ријечи, зашто сам ја овакав рад сматрао особито важним, да се ова ствар заведе у нашу државу. Ми немамо бар што је мени знано, а наравна ствар да не можемо имати тога на почетку нашег новог проширеног државног живота. Ми немамо краткорочни повремени извештај статистички о нашој трговини у земљи и о нашој трговини са иностранством, са туђином бар у главним предметима, у главним артиклима, који би нас могли и морали занимати. Ако се, господо, заведе ово што смо предложили, о чем нема двојбе, да ћете ви то прихватити и онда ће бити доста, да дотични владини органи, који ће без двојбе дати тискати такве тисканице, да буде ово све у њима по рубрикама прегледано, што смо ми предложили, да метнемо на страну једну такву тисканицу, да уредимо порабу статистичког истраживања и прикупљања и бит ће олакшано безмерно по моме суду пословање за статистичке податке и за скупљање истих. Хтио бих само упозорити, да смо ми били неоптпни гледе начина како да се саставе исказнице, да би још једна рубрика морала бити додана, то јест, морао би бити додијељен рок, до кога иде вредност дотичне исказнице, јер је много случајева, или би могле бити снабдеване порабе од стране онога, који добија да продужује рок.

То је, рецимо, главно, што би имао да кажем у погледу тога. Дозволите, господо, да том приликом споменем само једно, а то је, да ми који смо мање упућени, немамо погледа у данашњем нашем систему трговине. Ту се говори, да је недавно са Немачком Аустријом утапачен један уговор, полаг којер да је одређена становита свота за становите артикле и слободна трговина гледе куповања у нашој држави. Ја немам правога погледа у ту ствар, како се то хоће, али кажем да је неким начином централизирано то у неку државну установу; што може

бити од велике штете за наше домаће трговце и за саму ствар, јер бит ће случајева да ће аустријски трговци тражити коју год робу, коју би изнели из наше земље и пошто је они јаче требају, они ће је куповати много скупље, тиме ће дизати цијене и отуда наш домаћи консуменат могао би имати велике штете. Опетујем само то, да кад би ове исказнице биле, како ћемо их назвати, јер друго су извознице, а дрго су исказнице, које се тичу промета унутар земље, кад би оне биле редовито рубрициране са свим ознакама, које смо ми навели, којечему би се дошло концу, а нарочито би се или доказало оно, у што ја нећу вјеровати и што се приповиједа о некој корупцији или злоупраби или у најбољем случају могли би онда дјеловати и на јавност и на новинство и казати: ево имамо редовите публикације, па се нисмо освједочили о том, што се говори. А у том погледу је држим, да је то по свему потребито, јер како знамо господо у јавном животу што шири круг познавања нашег јавног дјеловања само је на корист, а нјкако на штету по државу и опћинство.

Ја вас молим, господо, да изволите примити овај предлог, како је предложен, осим ако није који од господо против предлога.

Председник **Др. ДРАЖА М. ПАВЛОВИЋ**: Има реч г. министар трговине.

Министар трговине и индустрије **Др. ВОЈА ВЕЉКОВИЋ**: Господо, као што сам ономад рекао, ја сам овај предлог резолуције схватио у том смислу, да господо желе да се с радом централне управе за промет ближе упознају, како би могли провести контролу над радом тога надлештва, и како би у исто време могли да се провере сви они гласови, који се у погледу извозне трговине у последње време по земљи растурају. Ја сам већ и онда рекао, да сам и сам присталица најшире контроле и да ћу прихватити, допунити, сваки онај предлог, који иде на то да јавна управа буде савесна и поштена. Зато ћу ја прихватити резолуцију у онолико, у колико она иде на то да се јавност у ове послове унесе, и да се контрола над радом обезбеди. Ја дакле примам предлог, да периодично публикујем имена свију оних трговаца који су тражили дозволе за извоз односно за увоз и да уз њихова имена прибележим и све остале податке, који су у првој тачци ове резолуције тражени.

Што се тиче других тачака, о њима имам да кажем ово. Господо желе да се поред имена трговаца, којима је дозвола за извоз дата, прибележе још и имена оних личности, које су евентуално за тога извозника интервенисале. (Гласови: То је најважније. То је главно.) Господо, ако је то најважније, ја би

онда молио, да ми се изближе каже какав је циљ тих захтева, јер ја са своје стране сматрам ствар овако. За сав рад у министарству пред парламентом одговара министар, и само он. Ако има какве интервенције са стране, онда је то однос између министра и онога, који код њега интервенише. Било би по моме мишљењу и недостојно, да се министар за некога другога, који не стоји пред парламентом, заклања и да тиме покушава да своју одговорност пред парламентом умањује. За рад једнога ресора министар има да узимље на одговор своје чиновнике, а за рад тога ресора парламенат може евентуално узети на одговор самога министра. Ако бисте ми дакле могли објаснити и показати, да је тај захтев користан у томе смислу, што ће се на тај начин боље допунити контрола над радом министарства или ове управе, ја ћу бити склон, ја ћу бити готов, да и тај предлог прихватим. Али овако, како сада видим ствар, мени не изгледа тај предлог довољно ни објашњен ни мотивисан. Јер господо, свима вама је познато, да народни посланици интервенишу код министара, било за своје бираче, било за крајеве које представљају. Ниједан се од народних посланика не може од тога посла одбрани.

Бирачи врше пресију на посланике, а посланици врше пресију на министре. Министрово је, да се одлучи овако или онако, али он треба у сваком случају да зна, да кад се одлучи да уради овако или онако, да он одговара, а не онај, који је код њега интервенисао. (Чује се: Обојица.) И код министра је било интервенција од посланика свију група, па и из групе којој припадају господо, која су поднела резолуцију. Ја сам те интервенције примао и саслушавао, али могу једно рећи, да никада нисам и једном посланику дао ни обећање, нити сам икада учинио нешто што би сматрао да је противно закону или интересима земље. (Тако је.)

Господо, у образложењу ове резолуције има неколико тачака, које нису баш у близој вези са самом резолуцијом, али пошто су изнесене као мотив за резолуцију, ја морам и о њима проговорити неколико речи.

У првој тачци образложења каже се, управо као пледира се за слободну трговину чак и за иностранство.

Господо и ја сам у начелу присталица слободне трговине, али у данашње време, слободна трговина са иностранством била би за нас права катастрофа. Ми смо окружени земљама, које су у погледу намирница и најпотребнијих артикала потпуно исцрипене, докле смо ми, међутим, у том срећном положају, да имамо намирница бар онолико колико је за нас потребно и један извештај вишак. Ако бисмо према

томе допустили да трговина са иностранством буде слободна, онда би прва последица тога била та, што би и Аустрија и евентуално Румунија покупиле све наше намирнице, што би подигло колосално високу цену, и што бисмо према томе, на крају крајева, остали без намирница или бар без довољно намирница. Зато се слободна трговина са иностранством у нашим приликама не може допустити.

Ми имамо Министарство за Искрапу, које утврђује колике су нам потребе за нашу домаћу потрошњу. И само са вишком може располагати Министар Трговине при закључивању евентуалног уговора са иностранством. Тако ми и радимо.

Али поред тога има и други разлог због којег ми можемо бити потпунома сложни за трговину са иностранством. То је што сваком извозу наших артикала одговара увоз круне, која је, као што се знаде, девалвирана и не вреди.

Зато смо ми установили систем компензација и рекомпензација, који се састоји у томе, да се при сваком извозу тачно води рачуна о количинама које су извезене, како би се те количине које су извезене, компензирале робом, која би се из оне друге државе увезла у подједнакој вредности са оном робом која је извезена.

При извозу у Аустрију или у Чехословачку поступа се овако. Извозник се обрати централу за робу с молбом да може извести извесну количину намирница и централа за робу тражи од њега уверење, да је он ту робу продао централу у Бечу и на основу тога уверења да је он ту робу продао, централа му даје дозволу за извоз. Купац у Аустрији полаже својој банци суму у крунама аустријским, која је сума потребна да се исплати та роба, која се из наше државе извезе. Банкар авизира онда свога кореспондента овде или рецимо где другде, да има извознику да исплати одговарајућу суму у крунама југославенским. Пошто се та исплата изврши и роба извезе, остаје једно потраживање наше према Аустрији у роби. То ће се потраживање наплатити у том облику, што ће један увозник наш увести робу из Аустрије и тако компензирати извезену робу из наше државе. Цео промет се свршава разменом робе без икаквог увоза круна из Србије у Аустрију односно из Аустрије у Србију.

Господа се жале, што не постоје повремене статистичке публикације о промету робе у самој земљи и о промету робе са иностранством. О промету робе са иностранством води се статистика, али повремене публикације — као што знате — и у мирно време нису тако лака ствар. Тај статистички материјал има да се сређује и да се по извесном систему срачунавања нађе вредност, па тек онда цео тај рад постаје способан за публикацију. У данашње је време

тај рад у неколико отешчап, али се он ипак врши, само што се те публикације још нису могле извршити.

Што се тиче, господо, тужби, које круже и по којима је као овом приликом трговине са иностранством било злоупотреба, ја сам слушао о том тужбе, али кад год ми је какав конкретан пример наведен, ја сам одређивао истрагу. Само ком тих одређивања истрага нисам дошао до позитивних резултата. Мени је на пр. пре неки дан достављена тужба, како је неки извештај господин, који није трговац, добио дозволу за извоз робе у огромној количини за Чехословачку. Кад сам наредио да се трага за том извозником, онда је констатовано, да не само да том господину није била дата никаква извозница, него ни у самом Министарству није било никаква трага о његовој молби. То значи, да је дозвола била неистинита.

У овим стварима где су ангажовани материјални интереси, има и много суревњивости, а и много склоности ка претеривању. Треба уочити ово, да пре кратког времена, докле није постојала централа за промет са иностранством, извознице су давале по самој природи ствари — организација промета није била изведена — мало олако, и последица је тога била та, да су на пр. поједини трговци добијали дозволу за извоз вагона масти, коју су могли овде купити по цени од 30 круна килограм, а у Бечу продавати по 100 круна. Зарада на том послу била је по вагону бруто 700.000 круна. (Др. Свињарев Колико је провизије дао за вагон?) У таквом случају разуме се, ако би било несавесних људи, могло је бити и провизије. Али, господо, од момента од како је заведена централа, такве операције више нису могуће зато, што онај који хоће да извезе на пр. вагон масти у Беч, мора да донесе уверење да је тај вагон продао централу у Бечу, која не плаћа маст више од 35 круна. Ако он овде плати килограм масти по 30 круна, онда ће његова зарада бити свега 5 круна по килограму, односно 50.000 круна по вагону. И то је врли лепа зарада, али има људи који су навикли на велике зараде, па су незадовољни са зарадом коју могу сада имати. Међу тим људима имате највише незадовољника, који вичу и који измишљају које-какве неистине.

Господо, ја понављам, да ћу бити благодаран сваком оном, који ми буде помогао, да се злоупотребе истраже и најстроже гоне. Ја никада не ћу заштитавати онога, који чини злоупотребу ни оне људе, који су у ово време рата, кад су други на бојном пољу показали толико незаинтересованости и пожртвованости, кад су и свој живот давали за отаџбину, — не мисле ништа друго него да се на рачун осталих поштених људи богате. Ја ћу молити, дакле, сваког ко год има конкретних примера и доказа о

конкретним несавесностима, нека ми достави па нека буде сигуран, да у министарству трговине нема никаквих тајна и никаквих узрока, да се рад министарства прикрива и никаквог повода да се они, који врше злоупотребе прикривају.

Председник Др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ:
— Реч има господин посланик Шегвић.

КЕРУБИН ШЕГВИЋ: Господо народни представници, кад је народни клуб предао овај предлог, њему је лебдило пред очима двоје, наиме да је ово једно питање не само господарске нарави него и једно питање моралне нарави. Ми смо до недавна живјели у Аустрији, у једној земљи за коју је једном рекао Анте Старчевић да од владара до пољара, од пријестоља до лонца све лежи на покварености, на злоћи и опачини.

У Аустро-Угарској могао си све купити новцем, почев од доктората на универзитету, па до места намесничког у некој покрајини. А што се није могло купити новцем, куповало се поштењем или којим другим срамотним начином. Тај систем корупције дошао је до врхунца за време овога рата. Употребљене су реквизиције живежњих намирница, па онда реквизиције свега што је народ имао, да се из тога створи с једне стране невоља у народу, а с друге стране, да се награде они, који су подржавали овај коруптивни систем. Зато, господо, ми смо и виђали у тој пропалој Аустрији људе који, тако да кажем, нису на себи ни гаћа имали, а за време рата дошли су страховите своте новаца. И пошто су били лукави, они су новац употребљавали на куповине зграда, дапаче и на оснивање банака; куповали су и пароброде, које сада продају Италији. С друге, пак, стране господо, видјели смо народ, невољан и кукаван. Мене, господо, језа хвата кад помислим шта сам доживео у своме селу. Тамо, на напуштеном отоку, видео сам жену без мужа, муж јој је био у рату, гладну и невољну, да је узела у наручје своје дете и, немајући шта да му да јести, него само своје сузе, стровалила се у море заједно с дететом, да тамо заједно нестану. То сам видео својим очима и био сам присиљен давати погреб овим невољницима. Тамо је, господо, чак долазило до тога, да су људи и траву јели, као животиње; ја сам сам то искусио. Кад сам направио молбу на намесника да добијем килограм брашна белог, да направим хостију, с којом ћу народ причестити, нисам га могао добити. С друге пак стране водила се трговина и обогаћивали су се људи, који су подржавали тај састав на леђима и на невољама оног кукавног народа. Свему је томе била крива извозница. Ко је хтео трговати, тај је морао имати извозницу, а при давању извозница није се гледало, дали је дотични

трговац, дали је трговина његово занимање, него чији је он и какав је он, дали је веран и поуздан елеменат састава, док се свештенику и килограм брашна занијекало. Ја сам га плаћао по 22 и 23 круне килограм, док су га други добивали за 30 пара, па га онда продавали по 30 круна. Све сам то лично искусио на себи, господо! Били су створени неки одбори за апровизиацију народа. И ја сам био члан у једном таквом одбору, па кад сам видео шта се ради, да се само згрће новац, ја сам против тога почео протестовати. На то су ми одговорили: »Ти си песник, а ми смо трговци, па се не можемо сложити«. Кад нисам знао шта ћу радити, ја сам предао ствар суду, државном одветнику, и он ми рече: »Ви сте луд човек; шта мислите ви с овим постићи. Стећи ћете само себи непријатеље, а ништа нећете поправити. Ето видите, колико има списа противу тих злоупотреба«.

Ја не знам шта је урађено са тим тужбама и тим списима. (Чује се: то је било!) Ја то износим због тога, што су то били разлози који су нас руководили, да овај предлог поднесемо. Као што видите, господо, и дан-данас постоје исте тужбе и у истој мјери на то, као што смо се тужили у Аустрији. Данас видите исто тако оне исте људе, у надлештвима, који су и пре били и који су радили на штету народа. (Чује се: Који су то? Именујте их.) Немојте се, господо, узнемиравати, то су људи о којима ће бити можда доцније говора, а то су у главном они, који критикују ствари, ј међутим вагонима брашно продају у Бечу.

На крају да вам кажем још и ово. Сад о Ускрсу, кад сам отишао на оток, дошло је тамо пуно брашна и од тог брашна ја сам купио за своју кућу једну врећу по 2.60 К по килограму. То је брашно донето било из Темишвара, што се могло видети на самим врећама. Како је то брашно дошло преко подручја окупираног од стране Италије, ја не знам, и не ћу да испитујем, јер нисам шпијун. Дакле, као што рекох, ја сам за себе од тога брашна купио, платио килограм по 2.60 К као и врећу по 15 круна. Дакле ја само констатујем, да је то брашно дошло, а како и на који начин ја се у то не упуштам. По моме мишљењу, не ваља господо, покривати плаштем патриотизма све ово, него ваља показати на оно, што не ваља. Чир нека пукне и нека изиђе ван.

Ја потпуно верујем г. министру, да је тешко доћи до правих злочинаца, јер се они знају вешто крити. Зашто се они знају крити? Богати су, и шта је њима кад добију на једном вагону зараде од 5 до 6 стотине хиљада динара, шта је њима бацити 100.000 овоме, и 100.000 ономе и наћи једног штрмана, који робу купује за њега, тако, да име његово то јест правога купца, никад не ћеш наћи.

Господин министар Трговине приликом свога говора задржао се највише на ономе, чега нема у нашем предлогу, а наиме да ми иледирамо за слободну трговину. О томе не има говора тамо. Тамо се само констатира једна чињеница, да се може да оправда наш предлог, пошто нема слободне трговине, то смо ми овај предлог и поднели, те да се са једне стране свет сувише не богати, а садруге стране да се одвише не пати.

Господо, враћам се на оно, што сам казао у почетку. Ово је питање, господо, не само господарске нарави, него и питање моралне нарави. Ово је питање не само државне користи, него и питање поштења и угледа наше државе. Јер ако се утемељи у народу свијест, да се све може за новац купити, онда ће се моћи рећи оно, што је казао Југурта за Рим: „*O urbem venalem et mature perituram si emptorem inveneris.*”

Ја сам завршио.

Председник ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ:
Има реч г. Шурмин.

ДР. БУРО ШУРМИН: Ја не бих ни дошао на ову говорницу, да није г. Министар Трговине споменуо неке ствари, за које треба евентуално да му се докаже директан пут, да оне не иду онако, како би требало да иду. Господин Министар је говорио о интервенцији народних посланика. И ја држим, да господин Министар и нико у овом дому не може замјерити интервенцији народних посланика, ако пожурују оно, што би без интервенције народних посланика код појединих Министара и Владе лежало негђе у канцеларијама мјесецима и мјесецима. Господин Министар Трговине извјесно зна, да постоји роба, која се зове танин. Та се роба продуцира у Хрватској. Нити сам интервенирао, нити каним интервенисати за танин или творнице његове, али знам, кад сам био повјереник у Загребу, да су се онда склапали уговори не у каквом куту, него пред свједоцима за компензацију друге робе, тако да се танин продуцирао и даље и могао да употреби за компензације.

До данас ствар стоји тако, да творнице морају да обустављају рад, да отпуштају раднике, јер плаћају по 2—3 мјесеца забадава, чекајући да ће Министарство Трговине увидјети, да се за танин може добити ваљана роба. И господо, требало је којекких напрезања, да се дође у Министарство Трговине и да се то констатује, да се одобри измјена робе за 50 вагона танина. Напокон се свидјело у Министарству некоме да од тога склопљенога посла нема одобрења и онда је дошло до различних погађања. (Министар Унутрашњих Дела Св. Прибићевић: То није тако интересно.) Ако господина Министра Унутраш-

њих Дела то не интересује, то интересује г. Министра Трговине, и можда ће ово бити важнија политика у будућности него ли политика г. Министра Унутрашњих Дела. И зато хоћу да изнесем конкретне случајеве, које је тражио г. Министар Трговине, да се наведу.

Ја ћу навести још који случај и г. Министар Трговине увидјеће оправданост нашег предлога и наших захтева. У Министарству Трговине као што рекох почело се ценкати и било се дало за робу 50 вагона, 100 вагона, 150 вагона и дошло се најзад до 250 вагона за робу, која би се употребила у јавне сврхе, а ниједна круна неби ушла у земљу. Ипак ствар није решена до данас и вуче се 3 месеца. Ја сам упозорио г. Министра Трговине, да ће творнице танина морати раднике отпустити, јер н. пр. творница танина у Жупањи 7 мјесеца плаћа раднике, а до сада није могла добити право ни за један вагон танина да извезе. Исто тако творница у Митровици мораће да отпусти раднике; исто тако творница у Сиску. То је несоцијално, нетрговачки и ја мислим, да је штетно за нашу трговину. То је један конкретан случај, који ће г. Министар Трговине моћи узети у разматрање.

Ја бих желио, да и г. Министру за Исхрану и Обнову Земље споменем овај конкретан случај. Један наш пријатељ, пријатељ странчарски дошао је у Београд први пут у своме животу и јуче му се десило да му је један човек понудио три извознице за извоз кукуруза из Руме у Бањалуку; он му је нудио извознице и показао му их је. (Чује се: Таквих случајева има врло много.) Исти тај господин понудјен је извозником за 3 вагона шећера. (Министар Унутрашњих Дела Св. Прибићевић: Дајте ми име тога).

Ја ћу г. Министру казати име, али не овде, факт је, да му је нуђено. (Министар Унутрашњих Дела Св. Прибићевић: Ко је нудио?) Казаћу име онога, коме је нуђено, а тко је нудио не знам. (Жагор).

Још бих хтио споменути један примјер оваквога пословања, који је доста непријатан, јер се тиче војничких органа. Чини се, да се и ту води трговина. Ја знам сасвим точно, да становите војне области у Осијеку диспонирају са 90 метричких центи јаре пшенице, 1480 метричких центи јарога јечма, 3320 мет. центи зоби и сијена итд. итд., да се то реквизира, и онда неупотребљава за војску, него продаје. Ја сам већ поднио једну интерпелацију о случају, у којему је већ интервенирао и хрватски бан, да се не би онако господарило са народном имовином, како се је господарило у Руми. Ту су се опет уплели не прави трговци, него трговци *ad hoc*, војнички. Реквирирали су и онда продавали. (Глас: Кад је то

било?) Мислим у марту. Продали су пивовари у Београду јечам, који је био одређен за семе.

Ја сам овдје изнио два до три примера, да на то упозорим господина министра.

Споменути ћу још добаву новинскога папира. Та се добава вуче већ пуна три мјесеца, уговори су говци, све је погођено, кромпир је добављен из једноставнога разлога, јер нетко држи, да не мора дати оних извозница, које сте ви господине министре, већ одобрили. И тако је од оних 60 вагона кромпира, који су у марту били приправљени, једна четвртина морала да пропадне.

Господин министар ће из ових примјера видјети да у његовом ресору све не функционише, како би требало. Ја њему потпунома вјерујем, да ће он сваку злоупотребу казнити и да ће у сваком случају, који му се каже, направити реда. Ја сам ове примјере споменуо само за то, да се не би мислило, да смо ми овај предлог донијели тек онако, да нешто донесемо. Ми смо то донијели, да му помогнемо, да у нашој трговини подјемо овим путем, којим треба да подје слободна држава.

Председник *ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ*: Има реч г. министар трговине.

Министар трговине *ДР. ВОЈА СТ. ВЕЉКОВИЋ*: Господо, као што сте чули мало пре, ја сам молио свакога, који зна штогод да ми изнесе конкретне примере из којих би се могло видети евентуалне злоупотребе које се врше и о којима се у јавности врло много говори, али које се не доказују. Господин предговорник навео је два до три таква конкретна примера, од којих су мени случајно неки познати, а нарочито ми је познат овај случај са танином, који је и најважнији. Ево како стоји ствар са танином. Танин је један од врло важних извозних артикала наших. Танин је роба, за коју ми можемо добити најбољи еквивалент из других држава и за то ми морамо танин распоређивати према потребама, које имамо и које очекујемо од других држава. Када се један господин пријавио да извезе пет стотина вагона у Аустрију, из које ми не добијамо баш много првокласне робе, ја сам нашао да је сасвим умесно што је шеф централне управе нашао да не треба свих пет стотина вагона одобрити само за Аустрију, него треба оставити један део за Чешку, један део за Пољску, један део за Румунију, јер из тих земаља ми можемо добити првокласне артикле: можемо добити угаљ, можемо добити уље за машине, можемо добити сол и петролејум. И према томе налазим да је сасвим умесно било не дати свих пет стотина вагона за једно место, него их распоређивати.

Односно тврђење, да танин уопште није допуштен за извоз, морам да учиним ову исправку. Ја сам одмах, чим ми је господин у једној ранијој прилици говорио о танину, позвао шефа централне управе и казао му овако. Ја сам то забележио пред самим шефом централе. Он је казао да је пре пет дана одобрио дотичном господину 1.500 вагона да их извезе у Чешку. Затим да је одобрио 25 вагона дотичном господину да их може извести у Аустрију, али вели, он није дошао да узме извознице. Најзад одобрио му је да може извести за Швајцарску 50 вагона танина, разуме се под условима, под којима се допушта извоз за неутралне земље, т. ј. под условима да она обезбеди валуту министарству финансија. Сем тога речено ми је, да тај господин може добити за извоз у Чешку још 50 вагона, али он сам није тражио тај извоз у Чешку.

Најзад по условима, које смо сад закључили с Румунијом и Трансилванијом резервисано је, да се у те земље може извести у сваку по 150 вагона танина и тиме се исцрпљује целокупна количина танина, која уопће стоји на расположењу.

Што се тиче извоза кромпира, ту не само да нису чињене никакве сметње, него смо ми напротив настојавали, да се и кромпир и суве шљиве и сви они артикли, који се кваре, што лакше извезу, али, кад Аустрија није хтела да купује, није хтела да даје еквивалент у роби за то, разуме се, да нисмо могли натеривати Аустријанце, да тај артикел купују. Али, да бисмо олакшали извоз, ми смо отишли још један корак даље и допустили смо, да се кромпир који је у опасности да се поквари, може извозити чак и без компензације, разуме се водећи пачуна о томе колико је извезено и колико доцније треба да настојимо да од Аустрије накнадимо.

Дакле, господо, извознице могу се дати само у границама утврђеног контингента. Ако Аустрија прима X вагона и само X вагона, онда значи, да не треба да дајемо извознице за X плус X вагона, јер Аустрија те вагоне не ће примити.

Председник *ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ*: Има реч господин министар за исхрану.

Министар за исхрану и обнову земље *ДР. АНТУН КОРОШЕЦ*: Г. посланик Шегвић је поменуо о некој дозволи за извоз робе из Темишвара. Немогуће је, господо, да је што било одобрено из Темишвара, јер у Темишвару немају трговци ништа, што би се могло извести. Као што ми кажу, није било ни за један воз, ни за један килограм издато какво допуштење, да се може извести. Г. Шегвић је казао приватно, да је то дошло кроз италијанску сферу. Ако је то тако дошло, то је могуће само тако, да је то ратни плен из пређашњег доба.

да је то војничког порекла и да џакови носе ознаку, да су из Темишвара.

Г. Шурмин је казао, да су му нудили дозволу за извоз. То је сасвим могућно. То није у моћи ни министра за исхрану, ни министра за трговину, нити других министара, да потпуно спрече, да се таква трговина са извозницама не врши. Ја ћу само то рећи, да сам предвидео у чл. 13. донете наредбе потребне мере против тога и да је то кажњиво, а госп. министар унутрашњих дела казнит ће по нашим пријавама све оне, који буду таква што радили.

Господа кажу у своме предлогу, да контрола није довољна. Ради тога је министарство, које је мени подложно, направило и уредило сасвим бољу и ширу контролу. Кад коме, рецимо, из Бањалуке дамо дозволу за 10 вагона кукуруза, ми онда јавимо покрајинској влади у Сарајеву, да је Х. У. добио дозволу за 10 вагона кукуруза и јавимо још општинском одбору у Бањалуци, да и они знају, да је Х. У. добио дозволу за 10 вагона. Ја мислим, да је то најшира контрола, која је могућна. Изим тога, молили смо покрајинску владу у Сарајеву, да све те дозволе, које ми означимо, публикује у новинама. У колико сам чуо, те се дозволе објављују у Сарајеву, а такођер и у Словенији. Дакле ту је могућно вршити најширу контролу, кад се све то публикује у новинама тако, да цео свет зна за то.

И сада нам је дата могућност, да лако с њима поступимо како је требало. Ја мислим да је то шира контрола, коју већ имамо, али ипак оно што ми господа из Народног Клуба предлажу по тексту не чини Министарство Исхране него министарство Трговине, које има бригу за увоз и извоз животних намирница.

Што се тиче тврдње г. Шурмина ради шећера, могу рећи да је то могуће, јер се дозволе појединцима не дају. Ми имамо 600 вагона шећера, који треба раздати читавој земљи за један месец, и онда ми кажемо за сваку покрајинску владу контингент за Хрватску толико и толико, за Босну и Херцеговину толико и толико, а појединцима не дајемо ми дозволе за шећер.

Господо, не знам како би било то могуће што господа наводе. Могуће је, да су то фалсификоване дозволе, али праве дозволе нису.

Ја господо молим да нам даду средства, да лако нађу то, како је дошло до тога, па да тога више не буде.

Ја мислим, да сам одговорно на оно што су господа желела.

Председник *ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ*: Има реч г. др. Свињарев.

ДР. МИЛАДИН СВИЊАРЕВ: Господо посланици! Жеља и тежња г. Министра, да се што већма сузбију злоупотребе извозница, доиста су похвале достојне. Међутим, његова жеља, да га господа посланици у томе помогну, да врше шпијунску улогу, држим да није оправдана, већ да су зато позвани органи, који су одређени да трагају за људима који тргују бесрамном трговином.

Чули сте да има људи који продају извознице по скупе новце. (Чује се: Свачија је дужност да то каже. То није шпијунажа.) Ја држим да се то не слаже са чашћу једнога народног посланика. Ја не могу да се повлачим по суду, и ако ко од господа посланика мисли да се то с његовим достојанством слаже, нека то врши, а ја то не могу вршити.

Међутим држим, да г. Министар нема право кад хоће ону господу, која посредују око тих извозница — нећу да кажем заштити — да их стави по страни. Баш у томе је грешка и г. Министар би требао на супротно становиште да се стави. Господа се тим извозницама занимају, а то њихово занимање није. То није њихов мандат нити им дозвољава њихов положај као јавних радника, да набављају извознице и да на тај начин стичу велике паре.

Услед тога што се господа од положаја, посланици, чиновници, заузимају за те извознице, не могу честити људи да дођу до извознице и вагона.

Ја ћу вам навести један еклатантан пример, ради којег сам и узео реч. Два господина из Вршца горко су се тужила кад сам их упитао како стоји жетва код њих. Они су ми се јако жалили, да у околини Вршца, не знам тачно, није код мене белешка. 170.000 јутара земље лежи под водом. Зашто? Зато што људи нису могли добити угаљ да одрже пумпе у реду и да ту воду избаце. За време кишних година пумпе морају радити стално и само тако могу спасити усеве.

Ове године није било могуће то учинити, јер нису добили угља. Рекли су им да не могу добити угаљ, и они су нашли други излазак они су хтели да добију сто вагона угља за компензацију од 20 вагона кукуруза.

Поднели су молбу министарству за исхрану почетком марта, не могу одговорити за тачност датума, а знам да у марту месецу нису добили одговор. Тек месец два дана касније, добили су одговор од другог министра, да се одбијају и према томе нису могли извести двадесет вагона кукуруза нити добити сто вагона угља тако, да због тих двадесет вагона кукуруза лежи 170.000 јутара под водом и толико мање плода имаће наша држава. То је први пример.

Други је пример овај. У околини Новог Сада као што вам је познато баве се искључиво баштаванлуком. Ти људи уложили су силан новац за

обраду земље и сем велике аренде која је за време Аустрије била огромна, плаћали су људи по 2.000 круна за јутро земље; радна снага била је од 30—40 круна дневно и ти људи побрали су јесење усјеве а нису их могли извести за то, што је настао преврат. Они су то алалили и није им жао што су им пропали усјеви. Дошао је арпацик, салата и други пролетни усјеви. Самога арпацика је било на територији Новог Сада неколико стотина вагона. Ти су људи трчали од шемла до недрага тражећи дозволу да га могу извести. На послетку са тешком муком добили су дозволу за извоз не да добију новац, него за компензацију. Дошли су људи кући, почели су да спремају и чисте робу, узели су надничаре и плаћали скупе наднице, јер арпацик мора да се чисти пре него што се извезе и људи су спремили вреће да их утоваре у вагоне. Чекали су једну недељу, другу недељу и ја сам и сам ургирао ту ствар. Нисам ишао у министарство него сам у клубу изнео целу ствар и шта више учинио сам писмену представку на господина министра председника и молио га да се од своје стране заузме за ову ствар. И што је био крај овој песми? Крај песми било је то, да ти људи нису добили вагоне, и та роба која репрезентује неколико милијона динара, пропала је. И ако кога нанесе ових дана пут у Нови Сад, нека изађе на друм, пак ће видети како је цео друм посејан арпациком. Ти су људи имали огромне штете и изгубили вољу да раде. Шта више пролетне усеве млади грашак, салата просто су преорали и неће да их беру, јер би их много више стало производња, него што би могли добити, пошто је забрањен извоз и нема изгледа да би добили дозволу. Што је то тако држим да највеће зло лежи у томе, што она главатија господа која имају везе у министарствима и мандате иду и настоје да протекцијом и другим средствима израде себи и својим пријатељима дозволу, а онај народ који то заиста заслужује не само у своме интересу него и у интересу државе, не може да дође до вагона и до извозника.

Зато сам ја одлучно зато, да сваки онај, који иде да посредује или за један вагон или за извесну количину робе има да се обзнани као и онај, који је добио дозволу, и онда ће та бесрамна трговина црћи и омогући ће се, да се јавност заинтересује, и многи који се боје жигосања, повући ће се и неће тако бесрамно трговину водити.

Председник **ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Господо, нема више пријављених говорника. Ја мислим, да приступамо решењу, да донесемо одлуку.

НАСТАС ПЕТРОВИЋ: Ја нисам разумео како је примио г. Министар овај предлог, јер предлог има два дела, и ја не знам да ли га је у целини примио.

Министар трговине **ДР. ВОЈА ВЕЉКОВИЋ**: Предлог примам у онолико, у колико иде на то да се пословима централне управе да што шири јавност и да се омогући што већа контрола над радом те установе. Што се тиче тачке која се односи на публикување имена оних посланика или друге госпode, која интервенишу, ја нисам нашао, да има довољно разлога, да се и она публикују. Можете и сами разумети, да би једном Министру угодније било, да нема тих протекција, и са гледишта личне угодности Министрима би било угодније, само ја налазим, да се то не може остварити, тих интервенција ће увек бити. Али ја не налазим довољно разлога, да се то публикује, јер би то значило да се министар заклања за оне, који интервенишу и кад нешто уради, да налази да су и они одговорни. Ја пак немам ништа против тога, ако парламенат друкчије реши, само ја то не предлажем, јер нисам довољно убеђен у корист те ствари.

Председник **ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Реч има г. Настас Петровић.

НАСТАС ПЕТРОВИЋ: Господо, по моме схватању овај предлог садржи два дела. Један, први део, на који је г. министар пристао, а који ја поздрављам збиља, и ако тај део предлога неће допринети да се све злоупотребе у том смислу одстране и излече, ипак ће доста помоћи. Али предлог садржи и други део, који је, како мени изгледа, наперен и на народне посланике. Због тога је то врло крупна ствар и задире не мало, него дубоко у основе целог парламента, а не само појединих посланика. Господо, потребно је размислити мало боље о тој ствари, и како је сад касно, и немамо времена да то питање расветлимо, а ја бих желео да суделујем јаче у дискусији по овој ствари, то бих молио господина председника и Народног Представништво, да одложимо то за идућу седницу, па да ово питање овде свестрано проценимо.

Ствар је замашне природе. Господин Министар је врло лепо казао, да се не слаже са тим другим делом поднетог предлога и то је потпуно оправдано, и кад ја будем говорио, бићу тог његовога мишљења. Али је г. министар додао, да нема ништа противу тога, ако парламенат друкчије реши. Дакле, видите, госпode, решење тог питања зависи од нас самих, да ли ћемо ову ствар усвојити овако како се предлаже и кад зависи то од нас самих, и кад се са тим по мом уверењу удара у темељ парламентаризма, а ја то тврдим, онда допустите, да имамо бар један дан за ту дискусију, па да то питање са свих страна претресемо и оценимо а не да у невреме и на брзу руку усвајамо. Са пуно разлога тражим, да се пре-

тресање ове крупне ствари одложи за другу седницу, да бисмо о њој могли говорити опширније.

Председник **ДР. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Има реч г. др. Матко Лагиња.

ДР. МАТКО ЛАГИЊА: Господо, мени је дужност, као првому подносиоцу овога предлога, да се осврнем посве у кратко на пар речи, на све што је казао г. Настас Петровић.

Господин министар не прихваћа, или бар му је жао, ако би се примио предлог, у оном делу, који се односи на посредовање на интервенцију ових лица, и то мотивише господин министар трговине као неким омаловажењем, као да би се њему хтјело подметнути, да би се могао тиме покривати па откривајући посреднике тобож од себе одбацује одговорност за то.

Ја бих имао г. министру трговине рећи ово: Крепост, искреност је без двојбе, па нећу за то ни прекор да буде на мени. Ако има одговорности, носиће је министар трговине когод био. Мени ни издајека није било на уму, да би ја или моји другови који су подносили овај предлог да бисмо тиме канили министра трговине садашњег или будућег који дође стављали у положај, као да ће се он тобож објављивањем посредника својој дужности отети или гледати да се отме. То, господо, не стоји, дапаче кад је већ о томе говор, онда ја изјављујем да је моја намјера а ја мислим да ме моји другови у томе неће десауисати, намјера свих нас је била, да ако ко има бити крив или ако има одговорности услед овога, онда ће бити одговоран не само министар трговине и њему потчињени органи, него ће бити одговорни и посредници.

Сад, господо, што се тиче посредника, мени је врло жао, што се не могу споразумјети са предлогом поштованог колега, г. Настаса Петровића.

Нисмо ми господо, рекли, да се имају објавити само заступници, који посредују. Нисмо баш можда ни мислили на заступнике. Дапаче мени је дужност то изјавити, да ми је далеко та мисао, да би се могло помишљати на то, јер у томе г. колега, видимо већу оправданост наших захтева, ако под именом интервенције разумијевате заступнике. Ми смо мислили на ону лијепу титулирану чељад, која су у бившој Аустрији и Угарској, а како је било овдје ја не знам, бавила се а и сада се баве по цијелој територији наше државе тиме, да пуштају своје послове: нотар пушта нотарство, адвокат пушта адвокатство, ковач пушта коваштво, онај трећи свој занат, онај четврти свој занат, па лијепо на лаку руку добијају паре. Ми смо устали против тих посредника. Ми хоћемо да њихова имена, па нека је и моје име кад будем посредовао, дођу ту. Овде је

поштењак, који је мени велику љубав учинио али нисмо били плаћени ни ми, ни господин Михаловић лањске године.

Али интервенције ће бити, господо. Ја сам зато да заступници народа интервенирају, али нека дође име: за ову робу је интервенирао Матко Лагиња, па је ишла тамо и тамо, и онда интервенишемо, па ако је то истина, ја ћу бити кажњен. И прва казна ће бити да ми Народно Представништво покаже своју власт. Али, господо, ја сам хтио рећи да се то посредовање односи на све заступнике. Интервенције мора да буде од стране заступника, али у првом реду интервенцијом да се чељадету сиромашном даде стипендија кад је треба дати, интервенције мора бити да се сиромашном крају, срезу, општини, или једној класи људи, који немају што им треба, да им се да помоћ од државе у средствима за живот. Али интервенције не сме бити за ове лоповске радње, које су се досада одигравале у нашој држави. Ја држим да ће се господин предговорник с тиме спријатељити, то није увреда ни прекор. Молим да не узмете то за зло, већ да примимо предлог овако како је предложен, а господин министар трговине ће се осведочити да је ово једини пут, којим се управо и тражи заштита части оних места на којима седе он и његови другови. Ни по кумству ни по стричевима, већ по правди Бога јединога.

Председник др. **ДРАЖА М. ПАВЛОВИЋ**: Има реч г. Председник Министарског Савета.

Председник Министарског Савета **СТОЈАН М. ПРОТИЋ**: Баш при крају ове дискусије која је, морам рећи, врло интересантна и врло здрава, ја мислим да је добро, што је до ње дошло и да може нашем парламенту служити само на част што он, у почетку свога живота, тако да кажем, овакве дискусије води. А Ви, господо, знате, да сте у врло блиском суседству, и у својој држави имали парламент, пред којим се овакве дискусије нису могле ни смеле водити. (Гласови: тако је!) На крају је сада дошао један приговор од стране г. посланика Петровића, који би, може бити, могао да, тако да кажем, унесе неку малу пометњу или неспоразум и због тога сам ја узео реч, да кажем мишљење своје а, надам се, и својих колега.

Господин Министар Трговине је казао, да он мисли, да она друга тачка може бити тумачена тако, као да се он и његови другови могу заклонити или заклањају за оне, који интервенишу, и, не желећи ослабити одговорност своју и својих колега, изјављује парламенту, да он не предлаже и не може узимати иницијативу ни препоручивати зато ту тачку, што се она тако тумачили и да се она може тако тумачити ја држим, господо, да је то јасно за све Вас.

Али рекавши то, наш колега Министар Трговине казао је у исто време, да он нема ништа против тога, да парламенат ту тачку прими, ако налази да треба, да она буде примљена. И ја мислим, господо, да је то праведно гледати и ја се исто тако слажем с тим да ми не можемо и не ћемо да будемо против тога, ако ви налазите да треба да се јавности предаду и они, који интервенишу. Поред незгодних страна ја ћу да кажем и zgodну страну тога објављивања. Сасма је природно, као што је наш колега министар трговине казао, да ће бити интервенције од стране госпде посланика и да је та интервенција у много случајева сасвим природна и сасвим законита. Исто тако може бити интервенције и од стране друге госпде, која нису чланови парламента, али и ми као посланици имамо права желети и народ има право да тражи то, да те интервенције буду јасне за све и јавне. (Одобравање). Кад су интервенције тајне, у четири ока, у четири зида па се за њих не зна, али се знају само њихове последице, а не зна се, тко треба да носи, један материјалну, а други моралну одговорност, онда ће то били за здрав политички и економски живот незгодно. Због тога ја држим, да не може бити никаква оправданог приговора, да се тим може шовредити какво право народних посланика и да се може чак вређати парламентаризам ако се они, који интервенишу и прибележе и њихова имена објаве. Да ли ће парламенат наћи да ту ствар треба сад одмах решити, или ће одложити разговор о њој још за једну седницу, не знам, али ја могу рећи у име своје и у име мојих колега, да ми немамо ништа против тога, да буде тако, како парламенат одлучи. Ако хоћете то расправити сада одмах изволите, а ако хоћете оставити за другу седницу, ми немамо ништа против.

Председник др. **ДРАЖА М. ПАВЛОВИЋ**: Реч има народни посланик Настас Петровић.

НАСТАС ПЕТРОВИЋ: Господо, према изјави, која је сада пала, ја видим, да је ствар много важнија, па молим, да се ствар одложи. (Гласови: Нека се гласује.)

Председник др. **ДРАЖА М. ПАВЛОВИЋ**: Питам Народно Представништво, хоћемо ли решавати ствар одмах или да је одложимо. (Гласови: Да се одложи.) Приступићемо одлучи. Ја сам разумео г. министра за трговину, да он не прави питање о томе, да се цела ова резолуција тако прими.

Министар трговине др. **ВОЈА ВЕЉКОВИЋ**: Ја сам казао, ако парламенат реши.

Председник др. **ДРАЖА М. ПАВЛОВИЋ**: Ми ћемо приступити одлучи. Ја сам питао Народно Представништво, да ли да се одмах приступи одлучи

или да ствар одложимо. Ко је за предлог господина Петровића, да се ствар одложи, тај ће седети, а ко је противу тога, тај ће устати. (Устаје већина.) Објављујем, да је већина зато да се одмах реши.

Реч има народни посланик господин Настас Петровић.

НАСТАС ПЕТРОВИЋ: Господо, мени је не-обично жао што нисте хтели усвојити мој предлог, да се дискусија о том предлогу одложи. Ја, кад сам то предлагао, нарочито сам вам нагласио, да ствар није ситне природе, имајући у виду овај други део предлога који је изнесен, него да је много замашнијег значаја, па сам казао, да се тим другим делом предлога, како сам ја барем разумео, не толико по самом предлогу предлагача, колико по узвизима, који су се ове чули, гађа посред самог парламента и његовог значаја и улоге.

Господо мени је жао, што морам понављати ове већ сасвим готово познате ствари. Јасно се данас зна што је влада, каква је њена улога, какав је њен значај, каква су њена права и њене дужности. Међутим, господо, и ако је то за свакога досада било јасно, ипак, ево сада, самим тим предлогом хоће се у одговорност владину да увуче још неко други, који ни материјално ни морално не може одговоран бити. Ја то подвлачим, јер је г. министар Председник у своме говору подвукао, да Влада одговара материјално, а морално неко други. Господо, ако у администрацији има погрешака, ако у администрацији има кривице, може бити, може бити, и по трећи пут кажем, једино може бити за те погрешке, за те кривице одговоран само Министар, односно само Влада. Нико други не може бити за то одговоран, и, министар је одговоран и морално и материјално. Један министар може у своме ресору чинити грешке или за то, што их сам чини због свога незнања и своје неувиђаности, или за то, што га је неко на те грешке навукао. Њега може навући на грешке народни представник, сасвим природно, јер је и он човек. Њега може навући на погрешке и његов подчињени орган, коме он верује можда више него што треба. Њега може навући на погрешку приватан грађанин, који је дошао од некуд к њему и наговорио га, да нешто неваљало учини. Али самим тим, господо, нико, ни народни посланик, ни приватан грађанин, ни његов ресорни чиновник не навлачи на се ону одговорност, коју мора да повуче дотични министар пред парламентом. Према томе, господо, нико други не може бити пред парламентом крив, до само министар. Он је крив, и парламенат не сме увлачити у ту одговорност никакво друго лице са стране, макар то био и народни посланик. Међутим, господо, самим овим

предлогом иде се на то, да се у одговорност министарску, макар и моралну, увуче нека друга личност, па и народни посланик. Кога то треба? Треба ли то парламенту? Парламенту то никако не треба, јер ако увуче у ту министарску одговорност још некога, онда парламенат прима одговорност на себе и скида је са министра или ту одговорност баца на неко друго лице, а то песме парламенат да дозволи, пошто парламенат може судити само министрима, а никад и никако коме другом. Треба ли то земљи? Не треба, јер је земља исто што и парламенат. Оно што треба парламенту, треба и земљи и обрнуто. За то парламент и постоји, за то је он и представник земље. То су сасвим познате ствари, и ја их нећу овде да развијам. Треба ли сада то Влади, треба ли њој то да се некаква друга личност, народни посланик на пример, који злоупотребљава свој положај и који је утицао на министра, те је овај погрешио, увуче у одговорност за ту грешку министрову, па да му се име испише у »Званичним Новинама«? Треба. Признајем да треба. Али, господе, то се не сме допустити, јер онда за учињену грешку министрову, односно владину, одговара сад и та друга личност, одговара народни посланик, ако је то он био који је утицао на министра да ту грешку учини. Влади то треба, јер ће јој лакше бити да дели одговорност, али то ни земљи ни парламенту не треба, јер у одговорности министарској, односно владиној, и то у одговорности ни са ким подељеној, лежи једино гаранција за правилан и законит рад. Поделите ли ту одговорност, ма то било и са целим парламентом, а не само са једним њеним чланом, онда одговорности нема, а чим одговорности владине нестане онда се не налазимо више у режиму парламентарном, већ у режиму ћефа и самовоље, у коме се ни за каква дела не одговара.

Ја знам, господе, да и у много старијим парламентарним земљама има посланика, који злоупотребљавају свој посланички утицај на владу, или на кога министра, и навлаче владу или министра да чини оно што не треба да чини. Имало је тога и код нас, па можда има и сада кога ко то ради. Ја сам са вама увек, господе, да гонимо и таквог представника народног, и такву владу или таквог министра, који је био толико слаб да је и таквом утицају могао подлећи. Само, није пут за то тај, који нам се предлаже, јер он лечећи можда мало једно зло, ствара друго, много веће и опасније, скида одговорност моралну, а та је одговорност врло важна, са владе, са министара.

И за шта ће сад тај пут за лечење тога зла, који предлагачи предлажу, кад има других путева, уставом гарантованих? Ако, господе, хоћете да таквог неваљалог посланика, који навлачи на грешке ми-

нистре, жигошете, онда имате права на интерпелацију за сваку грешку министрову, па том интерпелацијом открићете и тог посланика и жигошите га.

Често се пута у јавности више на народне посланике зашто они интервенишу у многобројним пословима државним. Често се, господе, нападају, често се страховито и оштро нападају народни посланици због те њихове интервенције. У последње време се готово дошло до закључка, да народни посланици на тај начин врше нешто не само недопуштено него и нечасно и непоштено. Све су то, господе, погрешне повике и погрешни закључци. Народни посланик врши своју улогу у парламенту колегијално, у заједници, — зна се како и на који начин: врши је као делић парламента, у онолико, у колико он утиче било лично било својим гласом или ипаче својим разлозима у самом парламенту на исход какве дискусије и на решење каквог питања. Парламенат преко народних посланика и ради. Али, мислите ли ви, да се самим тим свршава дужност народног посланика? Ко тако мисли, ко мисли да се ту свршава дужност народног посланика, он страховито греши. Јер, ако је та дужност велика, и ако је тај рад велики, има и један други рад, тако исто велики, огромног значаја, и од добрих резултата. То је контрола коју врши парламенат преко својих представника на целу администрацију у сваком куту земље и државе.

Јесте, господе, ја сам народни представник; ја имам права да узмем на одговор г. Министра, кад он учини какво злочино дело или кад направи какву крупну грешку. Ја сам овде послат исто тако да, у споразуму са владом, доноси законе народу и земљи. Али, мене је народ послао тако исто и за то, да пазим свуда шта се ради и како се ради; где има неправде да гледам да је уклоним, свим могућим начинима: било протестом у Народној Скупштини, — ако су крупније и већег замахаја, — било блажим начином, интервенцијом лично код министра и код осталих представника власти. Па мислите ли ви да ту има нечега нечасног и недопуштеног? Ко тако мисли, он страховито греши. Ја сам кроз осамнаест година, такве послове увек вршио и вршићу их увек док год будем народни посланик.

Ето, видите, ту другу дужност, на коју сад тако хоћете да нападнете, ви хоћете да спречите или ограничите. Ја разумем што има људи који имају интереса да нападају на ту интервенцију посланичку, јер им она смета да чине много што шта, што се допустити не сме, али неразумем да се тај рад посланички хоће да спута у самом парламенту. Ви хоћете да једном резолуцијом скупштинском изгласате да народни посланик не сме да интервенише ни у каквом послу. (Гласови: Не, ни ми то нећемо, ми

то не тражимо.) Ви то не тражите али ви ћете то учинити. Пазите куда води то што ви тражите и што сад предлагате. Ви хоћете да кажете да народни посланици не могу више интервенирати у питању извозница. Видите, ја напротив, отворено кажем: и ако до сада нисам интервенирао у тим питањима, ипак може бити да ћу сутра интервенирати и хоћу интервенирати. А кад кажем: хоћу, ја то чиним свесно, јер сматрам да ми је и то дужност, ако уочим да један наш грађанин има право на извозницу па му се та извозница неће да да, и ако треба да му се да, за робу коју треба да извезе, јер и ако сам на пример ја интервенирао, ипак је ту министар био, па је требао отворати очи, те да га ја не навучем на што рђаво, ли где му се ствар намерно одуговлачи, како би изгубио вољу на сам посао. Али ја кад интервенишем и кад у тој интервенцији успем, никако не може скидати одговорност са министра, ако ме он послуша па погреши. А шта ви хоћете, овим предлогом, господо? Хоћете да изнесете име на јавност и оних посланика, који интервенишу са часним намерама за добра дела.

Ви хоћете да име каквога посланика који је интервенисао у каквом послу изађе на јавност? (Гласови: Боже сачувај!) Да видите господо, шта ће да буде са тиме. Шта ви тим актом радите пред целим светом? Ви тим актом хоћете да кажете: видите да Министар није сам крив што је учинио то дело, јер је он попустио утицају посланика, који је интервенисао, а министар је морао то учинити, пошто му је посланик припретио. Пред јавним мњењем, које мало разуме односе министара према парламенту, ви тим објављивањем имена посланика који је интервенисао, сваљујете кривњу министрову на посланика, или је бар половите, блажите. Чак и у случају поштене и разложне интервенције, ви тим излажете посланика сумњичењима злурадог света. Чији се ауторитет овде уздрмава? Прво Министров, а друго посланика, односно парламента. Због тога ја и велим, да ћете ви тим предлогом нанети више штете општој ствари, него што ћете учинити корисног.

Друго господо, што је теже и горе, приликом откривања имена појединих народних представника, који интервенирају и чине злоупотребу, навикнућете свет, да у интервенцији посланичкој гледа уопште злоупотребу. Свет уопште, господо, не мисли много, кад што чита. Читајући имена посланика у тим билетенима, он ће свагда закључивати да су то неки неваљали послови били, у којима је посланик интервенирао. Чините ли ви тиме услугу себи? — Не чините услугу ни себи а најмање ће то учинити услугу самој ствари.

Господо, још има једна врло важна околност, која говори против овог предлога. Овим предлогом ви опозицију бацате у један страховито тежак положај, а парламенат не сме то да ради. Од кога зависи да каже, који је народни посланик интервенирао? Од дотичног министра. Народни Посланик неће ићи код чиновника да интервенира, него код Министра. Ако сам ја као посланик пријатељ министров, мислите ли ви да ће он моје име одати кад ја будем интервенирао за какву ствар, која није требала да се сврши. Не, господо. Ви, у том случају нећете прочитати моје име. Ако пак нисам пријатељ министров, а интервенисао сам у доброј ствари, он ће одштампати моје име у новинама и приказати ме свету. Откривањем имена мога свет ће ме сматрати као трговца, и ако нисам ни помислио, да будем трговац у том питању. Ето, и за то, господо посланици, не смете да примите такав предлог.

Видите, господо, кад се обрћу те ствари, како друкчије изгледају, а не онако, како се први пут овим предлогом хтело представити. Не сме се, господо, ни најлепшим тенденцијама изаћи у сусрет, ако се ствар није окретала са свију страна. Господо, да ли је интервенција народног посланика само у томе, да се некоме човеку даде извозница, те да се и тај посланик наплати, и да се лице, које је извезло неку робу, обогати на недозвољен начин? Није, господо, само ту интервенција: интервенција има много врста. И као што непоштен посланик може за паре интервенирати, кад су у питању извознице, може то радити и у сваком другом случају, приликом интервенције у другој којој ствари. Ја знам посланика, који су узимали паре, кад су утицали у постављању начелника средњих. Хоћете ли, господо, те интервенције да откријете? Хоћете ли да откријете све интервенције посланика, где год се јаве? То је немогуће, а међутим, кад откривате једну врсту, дужни сте открити и све остале, а зато би, ја мислим, требало неколико бројева »Службених Новина« свакога дана да излазе, у којима би се те интервенције спомињале и износиле, а то је немогуће извршити. Чим допустите, да се објављују једни интервенијенти, морате откривати и друге. А када почнете тим путем да идете, онда ћете натерати народне посланике, да седе само у скупштинским клупама и да се нигде не макну. А кад то учините, што сте учинили? Је ли то добро? Онда ће почети оне страховите, туђе, а не посланичке интервенције, од којих смо сто пута више патили, интервенције потпуно неодговорних људи. Никада нема на свету, који сме да тврди, да су демократски режими гори, него они режими, који су засновани на сили и људи власника. И ако је кога било, који је то смео да тврди пре овога рата, сада нема никога који би

смео то тврдити. Парламенти су сви једнаки, посланичких интервенција свуда има! Има злих, а има и добрих; у огромном делу су добре. Режији су увек бољи, где имаде парламента, где имаде и посланичких интервенција, а најнесретнији су онде, где су неодговорни људи интервенирали, опп, за које нико не зна, ко су, који се извлаче из кошкова и из будака, па само помоћу сродства и пријатељства навлаче министре на дела која њима годје и с њима раде оно, што не одговара општим интересима. Никада не може посланик овако радити, већ због тога, што свакога тренутка одговара пред бирачима и што на свако његово дело пазе бирачи, пазе јавност. Сваком посланику мора бити стало, да његова дела буду добра и да их бирачи одобре. Дакле, господо, мени је жао, као што сам мало пре казао, што у овом крупном питању нисмо имали прилике, да се мало боље оријентирамо. Ја сам то питање овако набрзо додирнуо и молим вас, немојте да пристанете на овај предлог, јер таквом резолуцијом прво скидате један део одговорности са министра, а то не смете да радите, а друго увлачите себе у један вртлог, у коме ћете и ви, ни криви ни дужни, на крају крајева бити оштећени. Ви ћете учинити добро, што ћете једнога или двојицу посланика, ако таквих има, који су вршили неваљала дела, сузбити, али ћете и нехотице почети да навлачите једним на све вас, ако интервенирате, или ћете осудити себе на неинтервенцију, на неактивност, а то не смете учинити. Ви морате бити активни и у скупштини, и у општини, и у срезу, и у округу, и свуда и на сваком месту, ви морате шазити свуда, што се ради, морате интервенирати свим могућим средствима и онима која су споменута у уставу и другима, која су примљена у целом свету, да би било што мање неправде, злочина и неваљалства. (Глас: Али јавно!) Ја вас господо из тих разлога молим, да ви гађајући неколицину не погодите огромну већину коректних посланика и одстрањујући једну неваљалу страну, не одстраните, не упропастите ниједних добрих страна.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ:
Има реч господин председник министарства.

Председник министарства СТОЈАН М. ПРОТИЋ: Ја не бих, господо, узимао поново реч о овој ствари, да није господин предговорник у своме говору ствар изнео тако, као да би се усвајањем овога предлога учинило то, да се ослаби, ако не скине одговорност са министра. Због тога сам нашао за потребно да још неколико речи поводом тога кажем. Вама је, господо, Министар за Трговину изјавио изрично, да он нити жели нити је на мисао такву у опште долазио, да са себе или са својих другова какву год одговорност скида и да баца било на

народне посланике било на кога другог. То што је г. Министар за Трговину већ једанпут изјавио, ја понављам у име свију нас. Али кад сам то казао, ја онда још нешто хоћу да додам. Ако би когод од г. Министара било садашњих, било оппих, који би иза њих дошли и покушао да са себе скине одговорност, онда сте, господо, ту ви да му то не дате. Парламент, који своја права зна, не ће никад ни допустити Министру да са себе скида или на ма кога другог одговорност баца. Према томе, ја налазим да стварне бојазни од примања овакве резолуције, за ослабљење одговорности министара нема и не може бити.

Чини ми се, да је контрадикција једна у разлозима г. Петровића. Ако је јавност добра за управу, за њену савесност, за њено поштење, онда, господо та јавност мора да буде добра за све: као год за министре, тако исто и за господу народне посланике. Но не жели се нити се мисли, што се већ јасно види из наших изјава, да се ограничи интервенција било народних посланика, било других људи, који налазе да имају разлога или права гдегод код управе, земљске интервенисати. Али, господо, мени се чини да би резултат примања ове резолуције био овај и тај резултат чини ми се, да је добар. Те интервенције, које бивају и биваће и од госпде народних посланика и од других, биће мало ређе и озбиљније, ја мислим да не ће бити никакве штете, него да ће бити користи. Кад се оне чине у четири ока, врло често пута су оне врло лаке и лакоумне, и онда се учини, може бити чак и нехотице, погрешка. Немогуће је, господо, да један Министар неповерује једном свом колеги, народном посланику, или каквом другом озбиљном човеку, који има и свој виши социјални положај. Али често пута се догоди, и мени се тако у мојој министарској каријери догађало, да онај који ми је то саопштио, није хтео да ме обмане или превари, него је често и он сам био погрешно обавештен, а ја, верујући и подајући се његовом посланичком ауторитету или његовом друштвеном положају, поверујем и учиним погрешку. И после, кад сам трагао, неколико сам се пута уверио, да је онај, који ми је нешто саопштио, збиља казао онако, како је и сам веровао да је тачно, али онај његов информатор био је погрешно обавештен, или га је намерно погрешно обавестио. Ја држим, да је у интересу јавног живота нашег, да се сваки поразмисли кад интервенира, а он ће се поразмислити кад зна, да ће се знати, да је он интервенирао, а кад се не зна, он може бити ту мало лак и лакоумно да уради и ја мислим, да од тога не може бити никакве штете, него може бити користи и држим, да тиме интервенисање није искључено и не треба да буде искључено и да господа народни посланици, као год

што траже с правом јавност за господу министре, треба да је траже и за себе.

Председник др. **ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Има реч г. Настас Петровић ради личног обавештења.

НАСТАС ПЕТРОВИЋ: Мени је жао, што се не можемо никако да разумемо. Ја под парламентом никако не разумем само народне посланике, него мислим и на јавност. Може бити обманут и парламенат, и јавност, и министар али парламенат је одредио одговорност и казао је ко је одговоран.

Председник др. **ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ**: Има још пет пријављених говорника: Милоје Ж. Јовановић, Ранко Обрадовић, Милутин Драговић, Анте Павелић и г. Блашко Рајић. (**МИЛОЈЕ Ж. ЈОВАНОВИЋ**: Ја ћу бити сасвим кратак.) Хоћете ли, господо, да радимо и даље, да саслушамо и ове говорнике или да одложимо седницу? (**ДР. ДУШАН ПОПОВИЋ**: Нека се питају господа посланици, да ли се одричу речи.) Хоћете ли, господо, сви да говорите, који сте се јавили за реч? (**РАНКО ОБРАДОВИЋ**: Хоћемо, да говоримо. Како да не говоримо. Ово је једна врло важна ствар.) Онда да одложимо седницу за после подне. Али ако одложимо седницу за после подне, ја се бојим, да неће бити довољно посланика, да закажем идућу седницу. Због тога хоћете ли сад да свршимо или да одложимо седницу? (**Др. ВОЈА МАРИНКОВИЋ**: По пословнику, кад не можемо свршити сад исту седницу, треба да се настави после подне у 4 сата. — **Др. ВЛАДИМИР ЂОРОВИЋ**: Одrekli су се речи господин Павелић и Блашко Рајић. — Гласови: Онда да наставимо рад и да га сад свршимо.)

Онда, господо, наставимо рад.

Има реч господин народни посланик Милоје Ж. Јовановић.

МИЛОЈЕ Ж. ЈОВАНОВИЋ: Ја ћу, господо, бити кратак.

Ја сам са задовољством саслушао изјаву г. министра трговине, да он пристаје на ову прву тачку предлога, и да ћемо ми имати извештаје о томе, колико је ко добио за извоз, који је тај што је добио, колику количину и чега и на коју страну. Према томе, нама остаје да ми, као народни посланици, који се тиме интересујемо, можемо вршити једно извесно право контроле над тиме, и видети, да ли се тај посао, према нашем схватању, врши као што треба; да ли се, у колико наше познавање допушта да то знамо, не извози на страну нечега више, него што има у земљи тако, да би била опасност за исхрану земље, или да се не врши нешто, што би било штетно по исхрану земље, или по нашу трговину уопште. Али, има једна друга ствар, са којом се ја, без дискусије, уопште не бих могао сагласити, и ако сам за то,

а то је, да дотични министри саопштавају имена оних, који интервенишу.

Ја акцептирам у начелу то, и немам ништа против тога, да се то саопштава; само, као што је лепо поменуо г. Настас Петровић, треба да се зна, каква је то интервенција, и у којој је то форми. Јер интервенисати се може на разне начине.

Ја сам, као министар исхране, имао прилике, да многи посланици интервенишу код мене за разне ствари. Ја се нисам обзирао на те интервенције, јер сам знао, да на крају крајева ја носим одговорност за свој рад и да се ње не могу ослободити, и зато сам ствари решавао како је по закону било и како сам налазио да их треба решити. Али, та интервенција на једној страни може бити врло интензивна, а на другој може бити само једна напомена, и од г. министра зависи да каже, ко је и у којој форми и јачини интервенисао.

Ја хоћу да скренем пажњу на оно што може бити у току времена, ако би министри хтели да ову своју дужност, коју им парламенат намеће, скопловати на онај начин, како би то за опозицију било незгодно. Ниједан министар, као што лепо рече г. Настас Петровић, не ће саопштити име свога пријатеља; а међутим саопштиће име онога, за кога буде згодно да га саопшти. Јер ћемо ми, господо, имати велике партијске борбе, пошто државне границе наше земље буду одређене, и многи ће бити компромитовани. А чим се влада и министри буду мењали, све ће већа бити листа оних, који врше интервенцију, вероватно не само из пријатељства, него и из рачуна. Ја бих зато хтео, примајући ово и остајући на овоме, да на неки начин видимо, како можемо обележити: у чему се та интервенција састоји и ко се може сматрати да је у некој ствари интервенисао; јер се бојим, да неко може бити оглашен као онај, који се бави тим стварима, а другог име и да не буде објављено. И да на тај начин посланици, они, који по дужности својој морају предузимати интервенцију, то у будуће не чине. Али, господа посланици се не баве само интервенисањем. Господа посланици и тргују. Ми имамо посланика, који имају протоколиране трговачке фирме за увоз и извоз. Имају ли они права да раде? Па не само да се врше злоупотребе са тим интервенцијама, него често господа посланици врше злоупотребе и у другом виду.

Ја сам, као министар исхране, једном приликом примио једног посланика, који је дошао и казао ми: наш округ нема шећера; народ нема чиме да слади лекове за болеснике, и молио ме је, да му допустим, да увезе три вагона шећера за потребе народа, тога и тога округа. Ја сам се обавестио, и збиља је тако било. Још ништа није било организовано. То је било на пет дана пошто сам постао министром за исхране.

Ја сам му дао одобрење, да може увести шећер за потребе народа тога и тога округа, с тим, да га продаје на начин и по цени, како то буде прописао министар за исхрану, у споразуму са средишњим одбором Народне Скупштине, који је највише тело, највиша контрола, која треба да води надзор над расподелом и потрошњом у целој земљи. И тај је посланик купио шећер, на основу добивене извознице, дошао до Руме, и тамо је продао шећер. (Глас: Ко је то?) То је Илија Јосимовић. И ја сам једнога дана нападнут због тога. Напали су ме чак тамо у његовоме месту у Лозници и казали, како сам ја могао њему то дати, а ја сам их питао, како је народ могао изабрати тога посланика и како је могла радикална група послати тога човека у Средишњи Одбор. Да ли сам ја, господо, крив или он? Таквих случајева има више. Нега се жигосу не само они, који заслужују вршећи ружне интервенције, него и они, који, као народни посланици, за свој лични рачун на недозвољен начин тргују. Али господо опет остајем при томе, да треба да се предвиди, каква је та интервенција, да се да некаква форма и да се каже: ово је интервенција, а ово није. Јер има случајева, да су се људи устручавали, да врше интервенцију. Господин посланик Свињарев, који је мало пре говорио казао је, како су неки људи тражили дозволу, да могу извести арпацик и поврће и још неке ствари, да нису добили дозволу и да је све то пропало. Ја знам врло добро, да је још у месецу јануару, Министарство Исхране писало Министарству Трговине и Министарству Земљорадње, да ми поврћа у земљи имамо у толикој мери у овим крајевима, да на ту количину, која се тражи за извоз, не рефлектирамо и да ће бити штете по извоз и интересе произвођача, ако се не пусти. То је било месеца јануара, али мислим, да је дотични господин требао путем интерпелације да покрене ово питање, те да се види ко је крив зато што је наша пољопривреда претрпела толику штету.

Ја остајем при томе, да усвојимо предлог, али треба размислити о томе, да наша одлука не спречи интервенцију у случајевима у којима је посланичка интервенција потребна и да не дамо у исто доба повода, да у времену кад се наше партијске страсти разбуктавају у мери, до које писмо у стању да обуздамо сами себе, да не испадне велики број парламентарца да се баве једино тим трговачким пословима, и да учествује у разним аферама: нека сваки одговара за свој рад, али немојте дати повода да уздајемо један другог оптужујемо и да се наш народ запита, па има ли кога у нашем Парламенту, који је савестан и поштен?

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Господо, има још два говорника, који имају права да говоре.

Има реч г. Ранко Обрадовић.

РАНКО ОБРАДОВИЋ: Господо, пре но што бих почео да говорим, имам да кажем ово. По пословнику ја имам права, да говорим 1 сат и по. Сада је пола два сата, а по пословнику се седнице држе до 1 сат. Ја молим госп. Председника да ову седницу одложи. Ја вас уверавам, господо, да овде нема ни стопосланика и стога разлога молим, да ову седницу одложимо. (Чује се: Продужи говор).

Господо посланици, предлог господина Лагиње, који је поднет Народном Представништву на решење од велике је важности по општу ствар и по стање нашега народа.

Овај његов предлог заслужује пажњу целог Народног Представништва и зато сам узео реч да о њему говорим. Оваквим предлогом истераћемо на чистину сваког оног, који хоће да се користи на рачун осиромашеног и оголеог народа. Ако се овим путем пође, будите уверени, да ће сваки трговац бити трговац и да ће трговину вршити поштено и савесно и да нико не може вршити злоупотребе и правити огромне капитале на рачун сиротиње. Да су овакви предлози поднесени, да су одлуке Народне Скупштине донесене, да нико не сме добити дозволу за увоз и извоз док редовитим путем не дође и да робу увезе у месту, на које му је дозвола дата, да не би наш народ плаћао кило гаса 60—90 круна, кило шећера 40—70 круна, кило соли 10—20 круна, и да сваки, који чини посредовање, одговара јавном мњењу и Народном Представништву, и ако је посланик, злоупотребе не би било.

Господо посланици, ви сте, нарочито из наше Србије, уверени, да је било ушло у моду, да нико не може добити дозволу ако нема протекције, од чега страда наш осиротели народ. И данас, у доба када је наш народ оголео и осиротео услед седмогодишњег ратовања, када сиротиња иде боса и гола и трпи глад, а трговац, који на недозвољен начин дође до увоза, на робу продаје на сасвим друго место, те се на тај начин богате и праве капитал, на овај начин, како се ово уводи, сваки ће бити на своме месту и трговина ће бити од користи не само за трговце, већ и за потрошача. Мене чуди што господин Настас Петровић, кога ја ценим и поштујем, овако мишљење има о овом предлогу. Не треба да се плашимо никакве критике и протеста онога, који хоће да се служи недозвољеним средствима, нека зато и одговара. Сваки онај који нешто тражи, ма био и народни посланик нека буде светла образа, нека каже: тражим од министра да увезем то и то, јер је народу потреба, па нека то и проведе.

Ја имам уверење, да су поједини људи чинили молбе код Министара за увоз и извоз, под видом да треба народу у округу, али да су то употребили за свој лични рачун, т. ј. продали на сасвим друго место, а народ није ни видео ту робу.

Господо, ако пођемо овим путем, ми ћемо спречити злоупотребе. Од октобра месеца прошле године имали смо заплећену стоку, у огромној количини. Та је стока подељена људима по протекцији. Има, на жалост и народних посланика, који су отерали читав чопор те стоке, а сиротиња нема ни чим да узоре њиву, него је прекопава мотикама и будацима.

Ја вас молим, господо, да овој ствари обратите озбиљну пажњу и слажем се са овим предлогом да се свака непоштена радња жигуше, и да сваки, који интервенише да његово име изађе на јавност, те да се види, да ли је радња поштена или не, па ма то био и народни посланик.

Ја вас молим, да ову ствар не сматрате за ситну, него од велике важности по наш народ и то како сиромашни тако и богатији, и да усвојимо поднешени предлог, јер моје је уверење да наш народ пати од таквих будаклијских послова.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Милутин Драговић.

МИЛУТИН ДРАГОВИЋ: Пре него што би почео да говорим, ја имам да изјавим, да је Председништво Народног Представништва погазило пословник. По пословнику се седнице држе до једног сата после подне, ако друкчије не донесе одлуку Народна Скупштина. По пословнику сваки народни посланик има право да говори сат и по највише, а како је ова ствар врло важна и како се овде поставља темељ правич-

ности и правде, како би једанпута требало да се сузбије сваки који хоће да вршља по земљи и да даје себи веће право него што му припада по закону и уставу, ја мислим да Народно Представништво треба да поведе више рачуна о овоме питању. Али пошто Председништво налази, да треба овако, то је један рђав пут, и сад ће већина у Скупштини казати да се реши и онда се одузима право посланицима да кажу своју реч. У Народној Скупштини је једно питање, које је врло важно и треба око њега потрошити више времена, па да се о њему реши, а не да се говори сад, кад не може ништа да се каже. Ја због тога одустајем од речи.

Председник др. ДРАГ. М. ПАВЛОВИЋ: Господине посланиче, ја нисам погазио пословник. Ја сам питао Народно Представништво хоће ли да продужи рад или не, и кад је Народно Представништво решило, ја сам продужио рад — и према томе нисам погазио пословник.

Одлуку по овоме предмету одложићемо за идућу седницу, пунију седницу, кад буде више посланика. Дискусија је завршена о овоме, а на идућој седници само ће се донети одлука о овоме предмету.

Данашњу седницу закључујем, а нову заказујем за идућу среду 11. јуна у 16 часова са овим дневним редом:

- I. Гласање о овоме предлогу — резолуцији;
 - II. Верификација избора г. Дрмончића; и
 - III. Друго читање закона о пунолетству.
- (Седница закључена у 12½ часова.)

Видео Секретар:

Др. Ал. Мијовић.